

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**LEGITIMITA POUŽITÍ DONUCOVACÍCH
PROSTŘEDKŮ A SLUŽEBNÍ ZBRANĚ U
VĚZEŇSKÉ SLUŽBY ČESKÉ REPUBLIKY**

Autor práce: Eliška Sobotková, DiS.

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Eliška Sobotková
Studijní program: Bezpečnostně právní činnost
Forma studia: Kombinovaná
Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Legitimita použití donucovacích prostředků a služební zbraně u Vězeňské služby České republiky

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Legitimacy of the Use of Coercive Measures and Firearms by the Prison Service of the Czech Republic

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií
Vedoucí bakalářské práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, Ph.D., LL.M.

Datum zadání bakalářské práce: listopad 2025

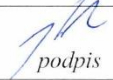

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem je formou teoreticko-praxeologického postihu komparativně objasnit legitimitu a zvláštnosti použití donucovacích prostředků a služební zbraně ze strany zakročujících příslušníků Vězeňské služby ČR.

Vedlejším cílem je formou empirického výzkumu zmapovat zkušenosti a postoje příslušníků Vězeňské služby Praha Ruzyně k právním limitům a aplikační realitě použití donucovacích prostředků a služební zbraně.

Student: Eliška Sobotková	28.11.2025 datum	 podpis
Vedoucí práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, Ph.D., LL.M.	28.11.2025 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	9.12.2025 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	11.12.2025 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	20.12.2025 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Ráda bych tímto vyjádřila své upřímné poděkování vedoucímu bakalářské práce, Dr. Mgr. Josefu Kříhovi, PhD., LL.M., za jeho odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi byly po celou dobu zpracování práce velkým přínosem. Velmi si vážím jeho ochoty, vstřícnosti a času, který mi věnoval, stejně jako jeho metodického vedení, jež významně přispělo ke kvalitnímu zpracování této práce.

ABSTRAKT

SOBOTKOVÁ, E. *Legitimita použití donucovacích prostředků a služební zbraně u Vězeňské služby České republiky: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026. 68 s. Vedoucí bakalářské práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.,

Klíčová slova: donucovací prostředky, legitimita, právní limity, služební příprava, služební zbraň, Vězeňská služba České republiky

Bakalářská práce (dále jen „práce“) se zabývá problematikou legitimacy použití donucovacích prostředků a služební zbraně u příslušníků Vězeňské služby České republiky. Pozornost je věnována zejména právním limitům, specifikům a aplikační realitě jejich použití v prostředí výkonu vazby a trestu odnětí svobody. Obsahové vymezení práce v rámci teoretické části reflektuje trvale odborně aktuální problematiku legitimacy použití donucovacích prostředků a služební zbraně ze strany příslušníků Vězeňské služby České republiky. Teoretická část práce je v úvodní části založena na analýze účinné *de lege lata* právní úpravy, včetně deskripce relevantních zákonných a podzákonných právních předpisů, které dílem subsumují *ex lege* svěřené nástroje legitimacy činnosti a operačního prostoru zakročujících příslušníků Vězeňské služby ČR ve specifickém penitenciárním prostředí. Součástí práce je rovněž užší komparace vybraných aspektů dotčené zvláštní právní úpravy a aplikační praxe v souvislosti se specifiky použití donucovacích prostředků a služební zbraně v rámci operačního prostoru bezpečnostních sborů, tj. Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky. Empirická část práce je realizována formou průzkumného dotazníkového šetření směřovaném k oslovené kohortě respondentů, tj. příslušníkům Vězeňské služby České republiky, a je zaměřena na zjištění jejich zkušeností a postojů k zvláštnostem používání donucovacích prostředků či zbraně v rámci penitenciárního prostředí, k právním limitům avizovaných bezprostředních zásahů a ke služební přípravě. Ambicí práce je toliko v širším i užším postihu objasnit legitimitu použití donucovacích prostředků a služební zbraně v penitenciárním kontextu operačního prostoru Vězeňské služby České republiky, a poukázat na specifika její aplikační praxe.

ABSTRACT

SOBOTKOVÁ, E. *Legitimacy of the Use of Coercive Measures and Firearms by the Prison Service of the Czech Republic: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2026. 68 pp. Supervisor: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.,

Key words: coercive measures, firearms, legal limits, legitimacy, Prison Service of the Czech Republic, service training

The bachelor's thesis (hereinafter referred to as the "thesis") deals with the issue of the legitimacy of the use of coercive measures and service firearms by members of the Prison Service of the Czech Republic. Particular attention is paid to the legal limits, specific features, and practical application of their use in the context of pre-trial detention and imprisonment.

The theoretical part of the thesis reflects a continuously relevant professional topic, namely the legitimacy of the use of coercive measures and service firearms by members of the Prison Service of the Czech Republic. In its introductory section, the theoretical part is based on the analysis of the current *de lege lata* legal framework, including a description of relevant statutory and sub-statutory legal regulations. These regulations define, *ex lege*, the instruments of legitimate authority and the operational scope of acting members of the Prison Service within the specific penitentiary environment.

The thesis also includes a narrower comparison of selected aspects of the given legal regulation and practical application in relation to the specifics of the use of coercive measures and service firearms within the operational framework of security forces, namely the Prison Service of the Czech Republic and the Police of the Czech Republic.

The empirical part of the thesis is carried out in the form of an exploratory questionnaire survey directed at a selected group of respondents, specifically members of the Remand Prison Prague Ruzyně. It focuses on identifying their experiences and attitudes regarding the specifics of the use of coercive measures and service firearms

in the penitentiary environment, the legal limits of such immediate interventions, and professional training.

The aim of the thesis is to provide a broader as well as more detailed understanding of the legitimacy of the use of coercive measures and service firearms within the penitentiary operational context of the Prison Service of the Czech Republic, and to highlight the specific features of its practical application.

Obsah

Úvod.....	11
1 Cíl a metodika bakalářské práce.....	13
2 Vězeňská služba České republiky	15
2.1 Struktura a organizace Vězeňské služby České republiky	16
2.1.1 Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky.....	16
2.1.2 Vazební věznice	16
2.1.3 Věznice	17
2.1.4 Ústavy pro výkon zabezpečovací detence	17
2.1.5 Střední odborné učiliště	17
2.1.6 Akademie Vězeňské služby České republiky.....	18
3 Donucovací prostředky.....	19
4 Donucovací prostředky Vězeňské služby České republiky.....	21
5 Donucovací prostředky Vězeňské služby České republiky dle §17 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě České republiky a justiční strážci	22
5.1 Postup po použití donucovacího prostředku.....	24
5.2 Omezení při použití donucovacího prostředku.....	24
5.3 Služební zákroky pod jednotným velením.....	25
5.4 Hmaty, chvaty, údery, kopy sebeobrany.....	26
5.4.1 Hmaty.....	26
5.4.2 Chvaty	27
5.4.3 Údery	27
5.4.4 Kopy sebeobrany	28
5.5 Předváděcí řetízky.....	28
5.6 Pouta	29
5.6.1 Kazuistika použití pout v praxi.....	30

5.7	Poutací popruhy	31
5.8	Pouta s poutacím opaskem.....	32
5.9	Slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek	32
5.9.1	Slzotvorný prostředek	32
5.9.2	Elektrický prostředek.....	33
5.10	Obušek nebo jiný úderný prostředek	34
5.10.1	Obušek	34
5.10.2	Jiný úderný prostředek	35
5.11	Služební pes	35
5.12	Vodní stříkač.....	36
5.13	Zásahová výbuška.....	36
5.14	Expanzní zbraně.....	36
5.15	Úder střelnou zbraní.....	37
5.16	Hrozba střelnou zbraní.....	38
5.17	Varovný výstřel.....	38
5.18	Vytlačování štítem	39
5.19	Vytlačování vozidlem	39
5.20	Prostředek k zamezení prostorové orientace	39
6	Komparace použití donucovacích prostředků u Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky.....	40
7	Služební zbraň.....	42
8	Empirická část.....	44
8.1	Dotazníkové šetření	44
8.2	Dílčí průzkumné hypotézy	45
8.3	Výsledky dotazníkového šetření	46
	Závěr	57
	Seznam použitých zdrojů	60

Seznam zkratek	63
Seznam tabulek a grafů	64
Seznam příloh.....	65
Přílohy	66

Úvod

Volba tématu práce byla toliko determinována praxeologickými zkušenostmi její autorky, vycházejícími z jejího působení u Vězeňské služby České republiky ve služební hodnosti vrchní asistent. Problematika legitimacy použití donucovacích prostředků a zbraně představuje významnou oblast bezpečnostně-právní praxe, neboť se bezprostředně dotýká zásahů do základních práv a svobod osob, vůči nimž je zákrok veden, a současně klade vysoké nároky na profesionalitu, odpovědnost a právní vědomí příslušníků Vězeňské služby České republiky. Použití donucovacích prostředků a služební zbraně je krajním opatřením, jehož legitimita je podmíněna splněním zákonných předpokladů, zejména zásad zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti.

V penitenciárním prostředí, tj. výkonu vazby a trestu odnětí svobody má tato problematika svá specifika vyplývající z charakteru uzavřeného a vysoce rizikového prostředí. Příslušníci Vězeňské služby České republiky se při výkonu služby mohou dostávat do situací, které vyžadují rychlé rozhodování a bezprostřední zákrok s cílem zajistit ochranu života, zdraví a bezpečnosti osob, jakož i udržení pořádku a bezpečnosti ve vězeňských zařízeních. Právní rámec upravující použití donucovacích prostředků a služební zbraně proto hraje klíčovou roli při posuzování oprávněnosti a legitimacy těchto zásahů.

Problematika použití donucovacích prostředků a služební zbraně příslušníky bezpečnostních sborů je v odborné literatuře zpracovávána spíše z hlediska Policie České republiky. Specifika Vězeňské služby České republiky a aplikační realita výkonu vazby a trestu odnětí svobody jsou však zastoupena v literatuře v menší míře, a to zejména z pohledu praktických zkušeností samotných příslušníků. Z tohoto důvodu je žádoucí věnovat pozornost nejen právní úpravě, ale také reálné aplikační praxi a služební přípravě příslušníků Vězeňské služby České republiky.

Práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretické a empirické.

Teoretická část se zaměřuje na vymezení operačního prostoru činnosti Vězeňské služby České republiky, právní a taktické aspekty použití donucovacích prostředků a služební zbraně a jejich legitimitu v kontextu platné právní úpravy *de lege lata*. Součástí teoretické části je rovněž komparace vybraných aspektů právní úpravy a aplikační praxe použití donucovacích prostředků a služební zbraně u Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky.

Empirická část práce je založena na průzkumném dotazníkovém šetření směřovaném k oslovené kohortě respondentů, tj. příslušníkům Vazební věznice Praha Ruzyně. Prostřednictvím analýzy získaných ukazatelů jsou prezentovány zkušenosti a postoje respondentů k právním limitům a praktickému používání donucovacích prostředků a služební zbraně, jakož i k otázkám služební přípravy.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem je formou teoreticko-praxeologického postihu komparativně objasnit legitimitu a zvláštnosti použití donucovacích prostředků a služební zbraně ze strany příslušníků Vězeňské služby České republiky v kontextu jejich zákonných oprávnění, specifického operačního prostoru a aplikační praxe. Práce se zaměřuje na vymezení právních limitů těchto zásahů, jejich zakotvení v platné právní úpravě a na posouzení jejich uplatňování v prostředí výkonu vazby a trestu odnětí svobody. Současně je pozornost věnována také empirickému zachycení zkušeností a postojů příslušníků Vazební věznice Praha Ruzyně k právním limitům a aplikační realitě použití donucovacích prostředků a služební zbraně. Důraz je kladen na posouzení zásad zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti, které tvoří základní kritéria legitimacy jejich použití.

V rámci jednotlivých návazných kapitol práce je dále pozornost věnována rovněž zvláštnostem operačního prostoru činnosti Vězeňské služby České republiky a rozdílům v oprávněních a postupech ve srovnání s jinými bezpečnostními sbory. Z tohoto důvodu je součástí cíle práce také komparativní analýza vybraných aspektů právní úpravy a aplikační praxe použití donucovacích prostředků a služební zbraně u Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky. Tato komparace umožňuje zasadit problematiku do širšího kontextu bezpečnostně-právní praxe a poukázat na specifické postavení Vězeňské služby České republiky v systému bezpečnostních sborů.

Metodologicky je práce založena na teoretickém, teoreticko-praxeologickém a průzkumně empirickém šetření. Teoretická část vychází z podrobné analytické rešerše odborné literatury, právních předpisů a souvisejících odborných zdrojů, přičemž je využita především metoda analýzy platné právní úpravy *de lege lata*. Analýza se zaměřuje jak na zákonné normy, tak na podzákonné právní předpisy a interní normativní akty upravující použití donucovacích prostředků a služební zbraně příslušníky Vězeňské služby České republiky. Dále je uplatněna metoda systematického výkladu právních norem a metoda komparace, zejména při porovnání právní úpravy a vybraných aspektů aplikační praxe u Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky.

Empirická část práce je realizována formou průzkumného dotazníkového šetření směřovaného mezi oslovenou kohortu respondentů. Průzkumný soubor tvoří příslušníci Vězeňské služby České republiky působící v této organizační součásti.

Průzkumné empirické dotazníkové šetření je zaměřeno na zjištění praktických zkušeností respondentů s používáním donucovacích prostředků a služební zbraně, na subjektivní vnímání právních limitů těchto zásahů a na hodnocení úrovně služební přípravy. Získané empirické ukazatele jsou zpracovávána pomocí základních kvantitativních metod, především prostřednictvím deskriptivní statistiky, a následně přehledně prezentována formou tabulek a grafů. Výsledky empirického průzkumného šetření jsou dále toliko interpretovány ve vztahu k teoretickým východiskům práce a slouží k hlubšímu pochopení aplikační reality použití donucovacích prostředků a služební zbraně v konkrétním penitenciárním prostředí Vězeňské služby České republiky.

2 Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba České republiky představuje ozbrojený bezpečnostní sbor, jehož hlavním posláním je zajišťování výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Současně se podílí na zajišťování bezpečnosti, pořádku a ochrany osob a objektů při výkonu soudnictví, jakož i při činnostech Ministerstva spravedlnosti a státního zastupitelství. Činnost Vězeňské služby České republiky je nedílnou součástí systému bezpečnostních sborů České republiky a významně přispívá k ochraně společnosti a udržování veřejného pořádku.¹

Postavení, působnost a úkoly Vězeňské služby České republiky jsou vymezeny zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky (dále jen „zákon o VS“)

Zvláštní právní předpis ex lege vymezuje legitimitu činnosti, operační prostor, úkoly, organizaci zájmově reflektovaného operačního prostoru vybraného ozbrojeného bezpečnostního sboru, tj. Vězeňské služby České republiky, včetně povinností a oprávnění zákonodárcem svěřených jeho příslušníkům

Vězeňská služba České republiky je podřízena Ministerstvu spravedlnosti České republiky. V současné době stojí v čele tohoto resortu ministr spravedlnosti JUDr. Jeroným Tejc. Za činnost Vězeňské služby České republiky odpovídá generální ředitel, jímž je brigádní generál Mgr. Tomáš Hůlka.² Generální ředitel je odpovědný za strategické řízení sboru, jeho koncepční rozvoj a plnění zákonných úkolů.

Jedním z dlouhodobých cílů Vězeňské služby České republiky je resocializace osob ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody, jejich vedení k odpovědnosti za vlastní jednání a příprava na návrat do běžného života na svobodě. Na tomto procesu se podílejí nejen příslušníci Vězeňské služby České republiky, ale také civilní zaměstnanci, zejména vychovatelé, sociální pracovníci, psychologové a další odborný personál, jejichž činnost je zaměřena na výchovné, vzdělávací a terapeutické působení na vězněné osoby.³

¹Vězeňská služba České republiky. Online. 2026. Dostupné z: <https://www.vs.gov.cz/clanky/detail/vezenska-sluzba-predstavuje-partnerske-sbory-zvjs>. [cit. 2026-03-25].

²Novým generálním ředitelem Vězeňské služby ČR se stal Tomáš Hůlka. Online. Vězeňská služba České republiky. 2026. Dostupné z: <https://www.vs.gov.cz/clanky/detail/novym-generalnim-reditelem-vezenske-sluzby-se-stal-tomas-hulka>. [cit. 2026-02-18].

³Vězeňská služba České republiky. Online. 2026. Dostupné z: <https://www.vs.gov.cz/clanky/detail/vezenska-sluzba-predstavuje-partnerske-sbory-zvjs>. [cit. 2026-03-25].

2.1 Struktura a organizace Vězeňské služby České republiky

Organizační struktura Vězeňské služby České republiky je tvořena několika základními organizačními jednotkami, které společně zabezpečují výkon jejích úkolů. Mezi tyto jednotky patří zejména:

- Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky
- vazební věznice
- věznice
- ústavy pro výkon zabezpečovací detence
- střední odborné učiliště, kde se vzdělávají vězněné osoby
- Akademie Vězeňské služby České republiky⁴

2.1.1 Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky

Generální ředitelství Vězeňské služby České republiky představuje ústřední řídicí orgán tohoto bezpečnostního sboru. Zajišťuje strategické řízení, koordinaci a kontrolu činnosti jednotlivých organizačních jednotek. Současně dohlíží na dodržování platných právních předpisů, interních norem a služebních postupů. Významnou oblastí jeho působnosti jsou rovněž personální záležitosti, včetně naboru příslušníků, jejich odborné přípravy a dalšího vzdělávání.

Generální ředitelství se rovněž podílí na rozvoji materiálního vybavení, modernizaci technických prostředků a zavádění nových metod a technologií, které mají přispět ke zvýšení efektivity a bezpečnosti výkonu služby.

2.1.2 Vazební věznice

Vazební věznice slouží k dočasnému umístění obviněných mužů, žen a mladistvých osob, u nichž bylo rozhodnuto o vzetí do vazby. Vazba je vykonávána na základě rozhodnutí soudu v souladu s § 68 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“) ⁵. Hlavním účelem vazby je zajištění přítomnosti obviněného v trestním řízení a zamezení maření jeho průběhu.

⁴Vězeňská služba České republiky. Online. 2026. Dostupné z: <https://www.vs.gov.cz/clanky/detail/vezenska-sluzba-predstavuje-partnerske-sbory-zvjs>. [cit. 2026-03-25].

⁵ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 68. In: *Zákony pro lidi.cz*. 2010–2026. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

2.1.3 Věznice

Věznice jsou určeny k výkonu trestu odnětí svobody u osob pravomocně odsouzených za spáchání trestného činu. Autor Motejl⁶ ve své knize zmiňuje, jak se věznice dělí podle stupně zabezpečení:

Dělení:

- **s ostrahou**
 - **s nízkým stupněm zabezpečení**
 - **se středním stupněm zabezpečení**
 - **s vysokým stupněm zabezpečení**
- **se zvýšenou ostrahou**

Dle autorek Raszková a Hoferková⁷ toto členění reflektuje míru nebezpečnosti odsouzených osob a potřebu zajištění bezpečnosti při výkonu trestu.

2.1.4 Ústavy pro výkon zabezpečovací detence

Ústavy pro výkon zabezpečovací detence jsou určeny k umístění osob, které nejsou odsouzeny k trestu odnětí svobody, avšak z důvodu duševního onemocnění nebo závažné poruchy chování představují vysoké riziko pro společnost. Zabezpečovací detence je ochranným opatřením a její trvání není časově omezeno, nýbrž závisí na přetrvávající nebezpečnosti osoby pro společnost.⁸

2.1.5 Střední odborné učiliště

Součástí systému Vězeňské služby České republiky je rovněž střední odborné učiliště, které umožňuje odsouzeným osobám získat odborné vzdělání během výkonu trestu odnětí svobody. Cílem tohoto vzdělávání je dle autora Váni⁹ zvýšení kvalifikace odsouzených a zlepšení jejich uplatnitelnosti na trhu práce po propuštění, což má pozitivní vliv na jejich resocializaci.¹⁰

⁶ MOTEJL, O. *Vězeňství*. Stanoviska: sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. s. 36.

⁷ RASZKOVÁ, Tereza a SVOBODA HOFERKOVÁ, S. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. s. 102-107.

⁸ *Ústav pro výkon zabezpečovací detence*. Online. Vězeňská služba České republiky. 2026. Dostupné z: <https://www.vs.gov.cz/organizacni-jednotky/vazebni-veznice-praha-pankrac/sekce/ustav-pro-vykon-zabezpecovaci-detence-1>. [cit. 2026-02-18].

⁹ VÁŇA, M., *Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky 1983-1998*, s. 122.

¹⁰ *Střední odborné učiliště*. Online. Vězeňská služba České republiky. 2026. Dostupné z: <https://www.vs.gov.cz/organizacni-jednotky/stredni-odborne-uciliste>. [cit. 2026-02-18].

2.1.6 Akademie Vězeňské služby České republiky

Akademie Vězeňské služby České republiky je resortním vzdělávacím zařízením Ministerstva spravedlnosti a organizační jednotkou Vězeňské služby České republiky s celorepublikovou působností. Jako jediné vzdělávací zařízení pro české vězeňství zajišťuje základní odbornou přípravu nově nastupujících příslušníků a zaměstnanců, služební zkoušky včetně přípravných kurzů, kurzy celoživotního vzdělávání, manažerské a jazykové vzdělávání, ale rovněž penologický výzkum, publikační činnost a odborné konference či instruktážně metodická setkání. Význam Akademie spočívá v tom, že příslušníkům a zaměstnancům všech organizačních jednotek Vězeňské služby České republiky poskytuje základní kvalifikaci a kompetence nezbytné k výkonu služby a současně podporuje jejich další profesní rozvoj v průběhu služebního působení. V kontextu použití donucovacích prostředků a služební zbraně je její role zásadní také proto, že prostřednictvím systematické odborné přípravy a praktického výcviku přispívá k osvojení zákonných postupů, správnému vyhodnocování služebních situací a uplatňování zásad zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti. Tento význam posiluje i Výcvikové a vzdělávací centrum Akademie, otevřené v roce 2021, které slouží k nácviku modelových situací, fyzické přípravě a rozvoji praktických dovedností příslušníků Vězeňské služby České republiky.¹¹

¹¹ *Akademie VS ČR Základní informace*. Online. Vězeňská služba České republiky. 2026. Dostupné z: <https://www.vs.gov.cz/organizacni-jednotky/akademie-vs-cr/sekce/soucasnost>. [cit. 2026-02-18].

3 Donucovací prostředky

Předložený výklad je v této části práce pojat pouze v obecné a rámcové rovině, neboť podrobnější rozbor právní úpravy a aplikačních specifik použití donucovacích prostředků bude dále zaměřen na Vězeňskou službu České republiky.

Donucovací prostředky představují soubor prostředků, jejichž prostřednictvím příslušník bezpečnostního sboru v nezbytných případech prosazuje plnění zákonných povinností a sjednává pořádek, a to i za použití fyzické síly, pokud to situace vyžaduje. Použití donucovacích prostředků je považováno za krajní opatření a je vázáno na splnění zákonem stanovených podmínek.

Dle autora Kříže¹² jsou příslušníci bezpečnostních sborů České republiky oprávněni, za podmínek stanovených zvláštními právními předpisy, použít k provedení nebo dokončení služebního zákroku donucovací prostředky, popřípadě služební zbraň. Toto oprávnění je vždy podmíněno existencí zákonného důvodu k zákroku a respektováním základních zásad zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti.

Příslušník bezpečnostního sboru je oprávněn použít pouze takové donucovací prostředky, na jejichž použití byl předem odborně vyškolen a vycvičen. Tyto prostředky lze využít zejména k ochraně života a zdraví příslušníka či jiné osoby, k ochraně majetku nebo k zajištění veřejného pořádku. Volba konkrétního donucovacího prostředku musí vždy odpovídat charakteru a intenzitě protiprávního jednání.

Před použitím donucovacího prostředku je příslušník bezpečnostního sboru povinen osobu, proti níž zákrok směřuje, vyzvat, aby upustila od protiprávního jednání, a současně ji upozornit na možnost použití donucovacího prostředku. Od této výzvy s výstrahou lze upustit pouze v případě, kdy by její provedení bezprostředně ohrozilo život nebo zdraví osob, případně by hrozila značná škoda na majetku, nebo pokud zákrok nesnese odkladu.

Jestliže k dosažení účelu zákroku postačí samotná hrozba použitím donucovacího prostředku a k jeho faktickému použití nedojde, nevzniká povinnost o tomto postupu pořizovat služební záznam, neboť se nejedná o samotné použití donucovacího prostředku.

¹² KŘÍŽ, M. *Informace do kapsy Policie České republiky. 2, Řešení krizových situací při výkonu služby*. Praha: Themis, 1999. s. 53.

Donucovací prostředky jsou oprávněni používat příslušníci vybraných bezpečnostních sborů České republiky, zejména Policie České republiky, Vězeňské služby České republiky, Celní správy České republiky, Generální inspekce bezpečnostních sborů, a Bezpečnostní informační služby, vždy v rozsahu a za podmínek stanovených příslušnými právními předpisy.¹³

Oprávnění použít donucovací prostředky mají dle autora Macka¹⁴ ze zákonem stanovených podmínek také strážníci obecní policie. Toto oprávnění vyplývá především ze zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obecní policii“) který upravuje jejich pravomoci při zajišťování veřejného pořádku. Strážníci mohou donucovací prostředky použít zejména k ochraně života a zdraví osob, k ochraně majetku nebo k odvrácení protiprávního jednání. V určitých situacích však může použít přiměřenou sílu také běžný občan, a to zejména v rámci nutné obrany nebo krajní nouze podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“).

Z hlediska systematiky právní úpravy je třeba doplnit, že u vybraných bezpečnostních sborů je použití donucovacích prostředků upraveno samostatnými právními předpisy, které vymezují nejen podmínky jejich použití, ale i odlišný taxativní výčet konkrétních prostředků.

¹³ ČESKO. §17 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* .2010–2026. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

¹⁴ MACEK, P. *Bezpečnostní služby*. 2., dopl. vyd. Praha: Police history, 2008. s. 74-79.

4 Donucovací prostředky Vězeňské služby České republiky

Příslušníci Vězeňské služby České republiky využívají donucovací prostředky v rámci zákonodárcem legitimně svěřeného operačního prostoru za účelem zajištění pořádku a bezpečnosti, a to pouze v případech, kdy je jejich použití nezbytně nutné. Donucovací prostředky mohou být použity zejména proti osobám, které úmyslně poškozují majetek, ohrožují svůj život nebo zdraví, případně život nebo zdraví jiných osob, nebo se pokoušejí mařit účel výkonu trestu odnětí svobody, výkon vazby či výkon zabezpečovací detence.

Použití donucovacích prostředků je dále přípustné v situacích, kdy dochází k narušení pořádku a bezpečnosti v prostorách Vězeňské služby České republiky, v prostorách soudů nebo při výkonu jakýchkoli činností soudů. Toto oprávnění se vztahuje rovněž na prostory věznic určených pro místní výkon trestu, budovy státního zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti, jakož i na civilní zdravotnická zařízení mimo věznici, v nichž jsou střeženy osoby ve výkonu vazby nebo trestu odnětí svobody. Donucovací prostředky lze použít také v bezprostředním okolí střežených objektů, je-li to nezbytné k zajištění jejich ochrany a zachování veřejného pořádku.

Použití donucovacích prostředků příslušníky Vězeňské služby České republiky je vždy podmíněno dodržováním základních zásad zákonnosti, přiměřenosti a nezbytnosti. Příslušník je povinen před jejich použitím, pokud to situace dovoluje, osobu vyzvat, aby upustila od protiprávního jednání, a současně ji upozornit na možnost použití donucovacího prostředku. Při samotném zákroku musí příslušník volit takový prostředek, který je vzhledem k okolnostem nejméně intenzivní, avšak zároveň účinný k dosažení sledovaného cíle. Donucovací prostředky tak představují krajní prostředek k zajištění bezpečnosti a pořádku ve vězeňských zařízeních a jejich použití musí vždy odpovídat konkrétní situaci a míře ohrožení.¹⁵

¹⁵ ČESKO. §17 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* .2010–2026. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

5 Donucovací prostředky Vězeňské služby České republiky dle §17 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě České republiky a justiční stráži

- hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany
- předváděcí řetízky
- pouta
- poutací popruhy
- pouta s poutacím opaskem
- slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek
- obušek nebo jiný úderný prostředek
- služební pes
- vodní stříkač
- zásahová výbuška
- expanzní zbraně
- úder střelnou zbraní
- hrozba střelnou zbraní
- varovný výstřel
- vytlačování štítem
- vytlačování vozidlem
- prostředek k zamezení prostorové orientace¹⁶

O použití konkrétního donucovacího prostředku rozhoduje příslušník Vězeňské služby České republiky s ohledem na konkrétní situaci a okolnosti zákroku, a to tak, aby bylo dosaženo účelu stanoveného služebním zákonem. Způsob použití donucovacího prostředku musí být vždy přiměřený míře nebezpečnosti situace, charakteru protiprávního jednání a osobě, proti níž je zákrok veden.

¹⁶ ČESKO. §17 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* .2010–2026. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

Dle autorek Kalvodová a Hoferková¹⁷ je příslušník je-li to nezbytné ke splnění účelu služebního úkonu oprávněn při předvádění osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, ve výkonu vazby nebo ve výkonu zabezpečovací detence mimo střežený objekt použít předváděcí řetízky, pouta nebo pouta s poutacím opaskem, a to i bez splnění podmínek uvedených v § 17 odst. 1 zákona o VS.¹⁸

V případě důvodné obavy, vyplývající zejména z předchozího chování obviněného, odsouzeného nebo chovance, že by se mohl chovat násilným způsobem, je při jeho předvádění rovněž možné použít předváděcí řetízky, pouta nebo pouta s poutacím opaskem i bez splnění podmínek uvedených v § 17 odst. 1 citovaného zákona. Donucovací prostředky je příslušník oprávněn použít také tehdy, je-li to nezbytné k dosažení účelu úkonu.

Autor Mates¹⁹ ve své knize uvádí, že osobě, která fyzicky napadá příslušníka nebo jinou osobu, ohrožuje vlastní život, poškozujícím majetek nebo se pokusí o útěk, je příslušník oprávněn omezit volný pohyb jejím připoutáním k vhodnému předmětu, zejména za použití pout. Toto preventivní opatření musí být ukončeno ve chvíli, kdy je zřejmé, že omezená osoba nebude v protiprávním jednání pokračovat, nejpozději však do dvou hodin od okamžiku omezení volného pohybu.

¹⁷ KALVODOVÁ, V. a SVOBODA HOFERKOVÁ, S. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Právní monografie. Praha: Wolters Kluwer, s. 98-106.

¹⁸ ČESKO. §17 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* .2010–2026. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

¹⁹ MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. s. 111-128.

5.1 Postup po použití donucovacího prostředku

Autor Vangeli²⁰ ve své knize uvádí, že v případě, kdy při použití donucovacího prostředku došlo ke zranění osoby, je příslušník povinen ihned jakmile je to možné poskytnout první pomoc a zajistit lékařské ošetření buď ve věznici, anebo v mimopracovní dobu v nestřežené civilní nemocnici.

O použití donucovacího prostředku je povinnost sepsat služební záznam, zároveň je příslušník povinen každé použití donucovacího prostředku ohlásit svému nadřízenému. Oznamovací povinnost se nevztahuje na předvádění osob nacházejících se ve výkonu trestu odnětí svobody, výkonu vazby nebo výkonu zabezpečovací detence za pomoci pout, předváděcích řetízků anebo pout s poutacím opaskem, pokud je to za účelem splnění účelu výkonu potřebné.²¹

5.2 Omezení při použití donucovacího prostředku

Úderů, kopů sebeobrany, pout s poutacím opaskem, slzotvorných, elektrických nebo jiných obdobně dočasně zneschopňujících prostředků, obušku nebo jiného úderného, služebního psa, vodního stříkače, zásahové výbušky, expanzní zbraně, úderu střelnou zbraní a varovného výstřelu nelze při služebním zákroku použít proti těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevným zdravotním postižením nebo osobě zjevně mladší 15 let věku.

Proti ženě nelze užít služebního psa, nebo eklektického nebo jiného obdobně dočasně zneschopňujícího prostředku.

Tato omezení neplatí, pokud útok těchto osob ohrožuje život nebo zdraví příslušníka anebo život nebo zdraví jiných osob, pokud hrozí větší majetková újma a toto nebezpečí nelze odvrátit jiným způsobem, nebo pokud se osoba ve výkonu trestu odnětí svobody, výkonu zabezpečovací detence nebo ve výkonu vazby pokouší o útěk ze střeženého objektu, nebo při eskortě a osobu již nelze zadržet jinak.²²

²⁰ VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. Beckovy komentáře*, Praha: C.H. Beck, 2014. s 234.

²¹ ČESKO. §20 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz .2010–2026*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

²² ČESKO. §19 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz .2010–2026*. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

5.3 Služební zákroky pod jednotným velením

Při provádění zákroku pod jednotným velením rozhoduje o užití donucovacích prostředků velitel zásahu, na kterého zároveň přechází povinnosti spojené s postupem po použití donucovacího prostředku.²³

Dle autora Matese²⁴ jsou zakročující příslušníci povinni plnit rozkazy velitele, jestliže by rozkaz velitele byl v rozporu se zákonem, je příslušník povinen na toto zjištění velitele zásahu upozornit. Nedopouští-li se příslušník plněním rozkazu velitele trestného činu, je povinen ho vykonat. Pokud by velitel trval na provedení tohoto úkonu, spadá zodpovědnost za tento čin na příslušníka, který tento rozkaz vydal.

Uvedený postup reflektuje zásadu hierarchického řízení a osobní odpovědnosti při provádění služebních zákroků. Rozdělení kompetencí mezi velitele zásahu a zakročující příslušníky přispívá k přehlednosti rozhodovacího procesu a minimalizaci rizika svévolného nebo nekoordinovaného použití donucovacích prostředků.

Současně právní úprava zdůrazňuje, že povinnost plnit rozkazy není bezbřehá a je omezena principem zákonnosti výkonu veřejné moci. Každý příslušník je povinen posuzovat vydané rozkazy alespoň v základním rozsahu z hlediska jejich souladu s právními předpisy. Tím je posílena ochrana základních práv osob, vůči nimž je zákrok veden, a zároveň je zachována odpovědnost velitele zásahu jako osoby oprávněné rozhodovat o použití donucovacích prostředků.

²³ ČESKO. §21 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz*. 2010–2026. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

²⁴ MATES, Pavel. *Zákon o policii s komentářem*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. s. 257.

5.4 Hmaty, chvaty, údery, kopy sebeobrany

Hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany představují jeden z nejčastěji využívaných donucovacích prostředků v praxi Vězeňské služby České republiky. Uplatňují se zejména při služebních zákrocích vůči vězněným osobám, které svým jednáním bezprostředně ohrožují život nebo zdraví své vlastní, život nebo zdraví jiných osob, případně způsobují nebo se snaží způsobit škodu na majetku Vězeňské služby České republiky.

Tento druh donucovacích prostředků je založen na využití fyzické síly příslušníka, přičemž cílem není potrestání osoby, ale odvrácení protiprávního jednání, zajištění bezpečnosti a obnovení pořádku. Při jejich použití je kladen důraz na dodržení zásady přiměřenosti a nezbytnosti, aby intenzita zásahu odpovídala konkrétní situaci a míře hrozby.

Hmaty a chvaty slouží dle autora Kříže²⁵ především k omezení pohybu a zajištění kontroly nad osobou, zatímco údery a kopy sebeobrany jsou využívány zejména v situacích, kdy je nutné bezprostředně odvrátit útok a jiné, mírnější prostředky nejsou dostatečně účinné. Použití těchto prostředků vyžaduje odpovídající odbornou přípravu a pravidelný výcvik příslušníků, aby bylo minimalizováno riziko zranění jak zakročujícího příslušníka, tak i osoby, vůči níž je zákrok veden.

5.4.1 Hmaty

Autor Náchodský²⁶ ve své knize uvádí, že hmaty představují základní donucovací prostředek využívaný při služebních zákrocích, zejména při překonávání pasivního odporu osoby. Spočívají v běžném uchopení nebo znehybnění osoby s cílem získat kontrolu nad jejím pohybem, aniž by došlo ke způsobení závažnějšího zranění. Hmaty představují techniku, při níž dochází k bolestivému působení na citlivá či vitální místa lidského těla, zpravidla prostřednictvím tlaku nebo stisku prstů. Účelem těchto zákroků je omezit nebo zcela znemožnit pohyb osoby, vůči níž je hmat použit, a tím získat nad situací kontrolu.

Prostřednictvím hmatů lze osobu zajistit uchopením za jednotlivé části těla, případně za části oděvu. Tento způsob zákroku umožňuje efektivní a relativně šetrné omezení pohybu

²⁵ KRÍŽ, M. *Informace do kapsy Policie České republiky. 2, Řešení krizových situací při výkonu služby*. Praha: Themis, 1999. s. 53.

²⁶ NÁCHODSKÝ, Z. *Nebojte se bránit*. Praha: Armex, 2006. s 110-111.

osoby, a proto je upřednostňován v situacích, kdy to charakter odporu a míra ohrožení dovolují.

5.4.2 Chvaty

Chvaty představují intenzivnější formu fyzického působení na osobu oproti hmatům. Jedná se o cílené uchopení nebo techniku, jejímž účelem je osobu zklidnit, odzbrojit nebo jí zamezit v dalším útoku. Použitím chvatů dochází k účinnějšímu omezení pohybu a kontroly nad osobou, zejména v situacích aktivního odporu.

Jak vyplývá z knihy autora Matese²⁷, na rozdíl od hmatů mohou chvaty zahrnovat i působení řízené bolesti, která je využívána jako prostředek k dosažení zákonného účelu služebního zákroku. Intenzita zákroku však musí vždy odpovídat konkrétní situaci a míře ohrožení, přičemž je nezbytné respektovat zásady přiměřenosti a nezbytnosti.

5.4.3 Údery

Údery proti vězněným osobám jsou využívány především v situacích, kdy je nezbytné bezprostředně odvrátit útok směřující proti příslušníkovi nebo jiné vězněné osobě. Jejich hlavním účelem je zastavení probíhajícího útoku, znemožnění dalšího agresivního jednání útočnicka nebo vytvoření časového a prostorového předpokladu pro následné provedení dalších služebních úkonů vůči útočící osobě.

Údery jsou dle autora Náchodského²⁸ zpravidla vedeny horními končetinami, avšak v odůvodněných případech může být využita i úder hlavou jako prostředek sebeobranu. Jejich použití přichází v úvahu zejména při překonávání aktivního odporu osoby nebo při odvracení bezprostředního útoku, kdy mírnější prostředky zákroku nepostačují. I v těchto případech je však nezbytné respektovat zásadu přiměřenosti a volit pouze takovou intenzitu zákroku, která odpovídá povaze a míře ohrožení.

²⁷ MATES, P. *Zákon o policii s komentářem*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. s. 232.

²⁸ NÁCHODSKÝ, Z. *Nebojte se bránit*. Praha: Armex, 2006, s. 28.

5.4.4 Kopy sebeobran

Kopy představují obdobný způsob působení jako údery, avšak jsou vedeny dolními končetinami. Jejich účel spočívá rovněž v odvrácení bezprostředního útoku, narušení stability útočící osoby nebo vytvoření prostoru pro další služební zákrok.

Stejně jako u úderů musí být, dle autora Náchodského²⁹, i při použití kopů dodržena zásada přiměřenosti a nezbytnosti, přičemž jejich intenzita musí odpovídat konkrétní situaci a míře ohrožení.

5.5 Předváděcí řetízky

Předváděcí řetízky představují specifický donucovací prostředek využívaný Vězeňskou službou České republiky zejména při předvádění a eskortování vězněných osob, například k soudnímu jednání nebo do zdravotnických zařízení. Jedná se o kovový řetízek o délce přibližně 25 cm, jehož účelem je zvýšit kontrolu nad pohybem předváděné osoby a minimalizovat riziko útěku nebo jiného nežádoucího jednání.

Princip použití tohoto prostředku spočívá ve vyvolání řízeného tlaku na oblast zápěstí, který může při pokusu o odpor nebo útěk působit nepříjemně až bolestivě. Bolest zde neplní represivní funkci, ale slouží jako preventivní a kontrolní mechanismus k zajištění bezpečnosti eskorty. Předváděcí řetízky lze aplikovat výhradně na osobu, která je již omezena na osobní svobodě a spoutána pouty.

Řetízky se umisťují na pouta v oblasti předloktí směrem k lokti. V případě, že má předváděná osoba na ruce hodinky, umisťuje se řetízek do nejužší části zápěstí, tedy před hodinky. Při vedení osoby je tlak směřován dolů, čímž dochází k přirozenému předklonu těla a zvýšení kontroly nad jejím pohybem.

Předváděná osoba je zpravidla vedena po opačné straně těla příslušníka, než se nachází služební zbraň, a to z důvodu minimalizace bezpečnostního rizika. Výjimku mohou tvořit situace zvýšeného rizika útěku, například v prostorách soudu s otevřenými stavebními prvky, kde je nutné přizpůsobit způsob vedení konkrétním podmínkám.

²⁹ NÁCHODSKÝ, Z. *Nebojte se bránit*. Praha: Armex, 2006. s. 32.

Použití předváděcích řetízků při standardní eskortní činnosti, například při předvedení k soudu nebo do zdravotnického zařízení, zpravidla nevyžaduje sepsání samostatného služebního záznamu, pokud nedošlo k mimořádné události nebo k použití tohoto prostředku nad rámec běžné eskorty.

5.6 Pouta

Pouta představují běžně využívaný donucovací prostředek Vězeňské služby České republiky. Slouží k převzetí kontroly nad vězněnou osobou a k omezení jejího pohybu. Při jejich standardním použití zpravidla není nutné sepsávat samostatný služební záznam, pokud nedošlo k mimořádné události nebo ke vzniku újmy.

Pojem „pouta“ zahrnuje jak pouta ruční, tak i pouta nožní. Zatímco ruční pouta slouží především k omezení pohybu horních končetin, nožní pouta se využívají zejména v případech zvýšeného rizika útěku nebo u osob, u nichž je nutné výrazně omezit schopnost samostatného pohybu. Použití nožních pout je zpravidla odůvodněno konkrétní bezpečnostní situací a individuálním posouzením rizik.

Vězeňská služba České republiky používá především klasická kovová pouta bez řetízkového spojení. Existují však i další varianty, například látková pletená pouta nebo plastové stahovací pásy, které mohou být využity v odůvodněných případech. U osob s útlými zápěstími je možné použít kovová pouta s menším průměrem, aby bylo zajištěno jejich bezpečné a účelné použití.

Pouta se zpravidla nasazují vpředu, avšak v případě zvýšeného bezpečnostního rizika nebo aktivního odporu je lze umístit i za záda. Jsou vybavena aretačním mechanismem, který brání jejich dalšímu utahování při pohybu vězněné osoby, čímž se minimalizuje riziko poranění. Zámeček pout je orientován směrem k tělu osoby, nikoliv ven, aby se předešlo možnosti manipulace ze strany vězněné osoby.

Použití pout, včetně pout nožních, musí být vždy časově omezeno na nezbytně nutnou dobu a musí odpovídat zásadě přiměřenosti a nezbytnosti ve vztahu ke konkrétní situaci.

Pouta mohou být dle autorů Hudek, Banga, Dezider a Kajaba³⁰ využita také v situacích, kdy je nutné zajistit bezpečnost samotné vězněné osoby. K jejich použití může dojít například tehdy, pokud svým chováním ohrožuje vlastní zdraví nebo život, případně představuje bezprostřední nebezpečí pro další osoby ve svém okolí. V takových případech slouží pouta nejen k omezení pohybu, ale především jako prostředek k zabránění dalšímu nebezpečnému jednání. Jejich použití tak plní ochrannou funkci, která směřuje jak k ochraně vězněné osoby, tak i k ochraně příslušníků Vězeňské služby a dalších přítomných osob.

5.6.1 Kazuistika použití pout v praxi

V průběhu výkonu služby na oddělení výkonu trestu odnětí svobody došlo k situaci, kdy vězněná osoba začala projevovat agresivní chování vůči příslušníkům Vězeňské služby České republiky. Odsouzený nejprve slovně napadal příslušníky a následně začal ničit vybavení cely. Po příchodu příslušníků na místo incidentu byl odsouzený vyzván, aby upustil od protiprávního jednání a uklidnil se. Na tuto výzvu však nereagoval a v agresivním chování pokračoval.

Vzhledem k tomu, že odsouzený ohrožoval bezpečnost příslušníků i majetek Vězeňské služby České republiky, bylo rozhodnuto o provedení služebního zákroku. Příslušníci nejprve využili hmaty a chvaty sebeobrany, jejichž prostřednictvím došlo k omezení pohybu odsouzeného. Následně byla k zajištění osoby použita ruční pouta, která byla nasazena za záda z důvodu aktivního odporu odsouzeného. Tím došlo k omezení jeho pohybu a zabránění dalšímu agresivnímu jednání.

Po zajištění odsouzeného byla situace stabilizována a byla provedena kontrola jeho zdravotního stavu. Vzhledem k tomu, že nedošlo ke zranění osoby, nebylo nutné zajistit lékařské ošetření. O použití donucovacího prostředku byl následně sepsán služební záznam a událost byla oznámena nadřízenému příslušníkovi v souladu s interními předpisy Vězeňské služby České republiky.

Z hlediska právního posouzení lze konstatovat, že použití pout v dané situaci bylo legitimní a odpovídalo zásadám zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti. Pouta byla použita za účelem zabránění dalšímu protiprávnímu jednání odsouzeného a k zajištění bezpečnosti příslušníků i dalších osob. Jednalo se o přiměřený donucovací prostředek, neboť mírnější

³⁰ HUDEK, I; BANGA, DEZIDER a KAJABA. *Mestské a obecné polície: metodická pomôcka*. Bratislava: EDU COPS, 1992. s. 42.

prostředky zákroku nebyly v dané situaci dostatečně účinné. Tento případ tak ilustruje praktické využití pout jako běžného donucovacího prostředku v prostředí Vězeňské služby České republiky.

5.7 Poutací popruhy

Poutací popruhy představují bezpečnostní opatření využívané Vězeňskou službou České republiky k omezení pohybu vězňených osob. Používají se v případech, kdy existuje důvodný předpoklad, že by se vězňená osoba mohla pokusit o útěk, ublížit sobě či jiným osobám nebo způsobit škodu na majetku.

Poutací popruhy se skládají z pevného systému popruhů, zpravidla vyrobených z nylonu nebo kůže, které jsou opatřeny uzamykacím mechanismem umožňujícím jejich upevnění kolem končetin, případně dalších částí těla zajišťované osoby. Jejich účelem je dočasné omezení pohybu při současném zajištění bezpečnosti osoby i okolí.³¹

V praxi Vězeňské služby České republiky jsou poutací popruhy nejčastěji využívány na cele vězňené osoby v situacích, kdy existuje zvýšené riziko sebepoškození nebo pokusu o sebevraždu. Uplatnění nacházejí rovněž při pobytu vězňené osoby v civilním zdravotnickém zařízení, zejména pokud je vyhodnoceno riziko útěku.

Použití tohoto opatření musí být vždy přiměřené konkrétní situaci, časově omezené na nezbytně nutnou dobu a v souladu se zásadou ochrany lidské důstojnosti.

³¹ Výzva k podání nabídek k veřejné zakázce malého rozsahu „GŘ OL – dodávky poutacích prostředků“ - Příloha č. 1 ZD – Technická specifikace

5.8 Pouta s poutacím opaskem

Tento donucovací prostředek je využíván zejména při eskortování mimořádně nebezpečných vězňených osob. V praxi je někdy označován neformálním názvem „medvěd“. Jedná se o pevný kožený opasek opatřený kovovým uzamykatelným mechanismem, kterým se provlékají klasická ruční pouta. Tím dochází k výraznému omezení pohybu horních končetin a současně ke zvýšení bezpečnosti při eskortě.

Ruční pouta plní v tomto případě funkci dalšího zajišťovacího prvku, který minimalizuje možnost manipulace ze strany vězňené osoby a snižuje riziko útěku či napadení příslušníka. Použití tohoto prostředku je odůvodněno zejména v situacích zvýšeného bezpečnostního rizika a vždy musí odpovídat zásadě přiměřenosti a nezbytnosti.

Při aplikaci poutacího opasku je nezbytné dbát na jeho správné upevnění. Je nutné se přesvědčit, že opasek je pevně dotažen a že nedochází k jeho uvolnění při změně polohy těla zajišťované osoby. Tím se předchází možnosti vyvléknutí z opasku a zároveň se zajišťuje jeho bezpečné a účelné použití.

5.9 Slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek

Slzotvorné, elektrické nebo jiné obdobně dočasně zneschopňující prostředky představují donucovací prostředky využívané v mimořádných situacích, kdy je nezbytné rychle a účinně omezit schopnost vězňené osoby pokračovat v protiprávním jednání. Jejich použití směřuje k dočasnému zpomalení nebo zneschopnění osoby, čímž je vytvořen časový prostor pro bezpečné dokončení služebního zákroku.

5.9.1 Slzotvorný prostředek

Slzotvorný prostředek je donucovací prostředek působící na principu dráždivého účinku aerosolu, který vyvolává intenzivní slzení, pálení očí, podráždění sliznic a ztížené dýchání. V důsledku těchto účinků dochází k dočasnému omezení prostorové orientace, zhoršení vidění a narušení stability osoby, což umožňuje efektivní dokončení služebního zákroku.

V podmínkách Vězeňské služby České republiky jsou nejčastěji využívány pepřové spreje, případně slzotvorné prostředky na bázi dráždivých látek. Pepřové spreje lze rozdělit

podle způsobu aplikace na varianty vytvářející aerosolovou mlhu a varianty s přímým souvislým proudem. Volba konkrétního typu závisí na charakteru prostředí a povaze zákroku. Současné prostředky jsou zpravidla opakovaně použitelné, přičemž je nezbytné pravidelně kontrolovat jejich technický stav a dobu použitelnosti, neboť po uplynutí doby expirace může dojít ke snížení účinnosti.

V mimořádných situacích, zejména při zákrocích proti většímu počtu vězňených osob, může být využit slzotvorný granát, který umožňuje rozptýlení dráždivé látky v uzavřeném prostoru a současné působení na více osob. Nasazení tohoto prostředku zpravidla provádí zásahová jednotka Vězeňské služby České republiky, jejíž příslušníci jsou vybaveni speciální ochrannou výstrojí a dýchací technikou odpovídající povaze zákroku.

Použití slzotvorných prostředků musí být vždy přiměřené konkrétní situaci a musí respektovat zásadu nezbytnosti a minimalizace zásahu do zdraví osoby.

5.9.2 Elektrický prostředek

Použití elektrického donucovacího prostředku přichází v úvahu tehdy, pokud by použití jiného, mírnějšího donucovacího prostředku bylo zjevně neúčinné nebo by nebylo schopno odvrátit bezprostřední ohrožení. Jedná se o prostředek využívaný výjimečně, zejména v situacích zvýšeného bezpečnostního rizika.

Příslušníci Vězeňské služby České republiky běžně nenosí elektrický donucovací prostředek jako součást standardní výstroje. Jeho použití je zpravidla vyhrazeno zásahové jednotce Vězeňské služby České republiky, která je pro tyto situace odborně a technicky vybavena.

Typickým představitelem elektrických donucovacích prostředků je přístroj TASER. Tento prostředek umožňuje zasahujícímu příslušníkovi zachovat si bezpečný odstup od útočící osoby, čímž se snižuje riziko přímého fyzického kontaktu. Z knihy zahraničních autorů Kuhns a Knutsson vyplývá, že elektrický výboj působí přímo na motorické nervy a svalovou tkáň, čímž dochází k intenzivním neovladatelným kontrakcím kosterního svalstva. V důsledku toho osoba krátkodobě ztrácí schopnost ovládat své volní pohyby. Tento účinek zpravidla odezní po ukončení elektrického impulsu,³²

³² KUHNS, J.B. and KNUTSSON, J. (ed.). *Police use of force: a global perspective. Global crime and justice*. Santa Barbara: Praeger, 2010. s. 179-181.

V odůvodněných případech je možné elektrický impuls opakovat, pokud je to nezbytné k dosažení účelu služebního zákroku. Použití tohoto prostředku však musí být vždy v souladu se zásadou přiměřenosti, nezbytnosti a minimalizace zásahu do zdraví osoby.

U Vězeňské služby České republiky není TASER běžně využíván, má ho k dispozici pouze zásahová jednotka.

5.10 Obušek nebo jiný úderný prostředek

Autoři First, Fojtík, a Štantejský³³ uvádí, že obušek představuje úderný donucovací prostředek využívaný Vězeňskou službou České republiky k zastrašení, obraně a zneškodnění nebezpečného útočnicka. Slouží zejména k odvrácení bezprostředního útoku a může být rovněž použit k vyražení nebezpečného předmětu z ruky útočící osoby.

5.10.1 Obušek

Vězeňské služby České republiky jsou v současné době využívány dva druhy obušků, jedním z nich je teleskopický obušek, který je také tím nejrozšířenějším, druhým z nich je tonfa.³⁴

Teleskopický obušek

Skladný pogumovaný obušek, který je tvořen ze tří ocelových trubek, které se za pomoci prudkého šklebnutí vysunou do své plné délky. K zastrašení je užíván i ve své složené podobě, a je tak možný i použít k obraně.

Tonfa

Dle autora Kříže³⁵ obušek s příčnou rukojetí neboli tonfa je dlouhá úderná ruční zbraň s kolmou rukojetí, která může být vyrobena z plastu, kovu nebo dřeva. Její nevýhodou je její velikost, která může na služebním opasku značně překážet, proto se v dnešní době přesouvá Vězeňská služba České republiky spíše k teleskopickému obušku. Tonfu lze využít i jako dlahu při poskytnutí první pomoci.

³³ FIRST, R.; FOJTÍK, I.; ŠTANTEJSKÝ, M. a POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Obušek s kolmou rukojetí – tonfa*. Praha: Policejní akademie České republiky, 1996. s. 3-11.

³⁴ METODICKÁ PŘÍRUČKA č. 1/2017 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k používání donucovacích prostředků a zbraně příslušníky Policie České republiky

³⁵ KRÍŽ, M. *Informace do kapsy Policie České republiky. 2, Řešení krizových situací při výkonu služby*. Praha: Themis, 1999. s. 59.

5.10.2 Jiný úderný prostředek

Za jiný úderný prostředek se dá považovat jakýkoliv předmět, který lze použít k vedení úderu.

5.11 Služební pes

Vězeňská služba České republiky nejčastěji jako služební psi využívá plemena belgického a německého ovčáka, ale i rasu Flat Coated retriever.

Ve věznicích jsou speciální oddělení psovodů, které mají na starosti služební psy. Psi jsou cvičeni buď jako obranáři, nebo jako drogoví psi. Psi na drogy jsou využíváni při preventivních kontrolách balíčků a dopisů, které chodí vězněným osobám, nebo při vyhledávání návykových látek v ložnicích vězněných osob. Služební psi jsou zapotřebí také při průběhu vycházek odsouzených jako dozor společně s jejich psovody, ale zároveň při mimořádných situacích. Někteří mimořádně nebezpeční vězni mohou být předváděni mimo celu pouze za doprovodu psovoda se psem a dalších příslušníků. Psi se také nachází v zakázaných pásmech, jako prevence útěku vězněných osob.

Pro psovoda však jeho směna mimo pracovní dobu nekončí, svého psa mají na starosti neustále, berou si je domů, cvičí je a musí se o něj starat. Autor Koller³⁶ ve své knize uvádí, že aby mohl být služební pes zařazen do pracovního provozu, musí se svým psovodem absolvovat speciální výcvik zakončený zkouškou. Zároveň se psovodi se svými psi zúčastňují různých školení a soutěží.

Služebního psa jako donucovacího prostředku může použít výhradně proškolený psovod. Psi ve Vězeňské službě České republiky plní funkci obrannou, preventivní a v případě potřeby zasahují spolu se svým psovodem.

³⁶ KOLLER, J. *Kynologická příručka*. Praha, 2019. s. 193.

5.12 Vodní stříkač

Tento donucovací prostředek se používá při hromadných mimořádných událostech k rozptýlení a zmírnění agresivity velkého množství osob. Zároveň ho lze využít i při hašení požárů. Díky tomu, že má dlouhý dostřel, je možný ho využít i na delší vzdálenosti.

Vodní stříkač využívá Vězeňská služba České republiky k ochraně osob, majetku, udržování pořádku a prevenci nepokojů a je považován za zřídka kdy užívaný donucovací prostředek.

5.13 Zásahová výbuška

Zásahová výbuška se používá ke krátkodobému zneschopnění osob silným zábleskem a hlasitým zvukem, který způsobuje dezorientaci, oslepení a ohlušení. Oslepení může trvat až několik minut, díky velice jasnému záblesku světla.

Tento donucovací prostředek je velice nebezpečný, a při nesprávném použití může způsobit i vážná zranění, proto se ve Vězeňské službě České republiky volí zcela výjimečně a používá ho pouze speciálně vyškolená zásahová jednotka.

Součástí zásahové výbušky může být i slzná látka, která způsobuje efektivnější zneschopnění osoby, nebo skupině osob proti ní zakročujeme.

5.14 Expanzní zbraně

Expanzní zbraně představují zvláštní kategorii palných zbraní, které jsou konstrukčně upraveny tak, aby umožňovaly výhradně střelbu slepými náboji. Tyto zbraně nejsou určeny ke střelbě ostrou municí a nemají schopnost vystřelovat projektily, což omezuje jejich účinek na akustický a vizuální efekt výstřelu. Z tohoto důvodu jsou využívány především pro výcvikové účely, v divadelní a filmové praxi nebo jako startovací zbraně. Z hlediska bezpečnosti by tyto zbraně neměly být technicky upravitelné pro použití ostré munice.

V praxi Vězeňské služby České republiky jsou expanzní zbraně využívány zejména při odborném výcviku příslušníků. Uplatnění nacházejí především při modelových situacích, jako jsou simulace útěků vězňených osob, vzpoury nebo jiné mimořádné události, které mohou v prostředí věznic nastat. Použití expanzních zbraní v těchto situacích umožňuje realistický nácvik zásahů bez nutnosti nasazení ostré munice.

Expanzní zbraně mohou být rovněž využity k provedení varovného výstřelu, k zastrašení osob v průběhu mimořádných událostí nebo ke komunikačním účelům, například při řízení pohybu osob během evakuace mimo prostory věznice. I při jejich použití je však nutné dbát na dodržení zásad bezpečnosti, přiměřenosti a nezbytnosti.

5.15 Úder střelnou zbraní

Použití tohoto donucovacího prostředku je přípustné pouze v případě, je-li bezprostředně ohrožen život nebo zdraví příslušníka, nebo život nebo zdraví jiných osob a účelu nelze dosáhnout jiným způsobem. Jedná se tedy o krajní donucovací prostředek.

Z knihy autora Kříže³⁷ vyplývá, že při použití je vyloučeno mít náboj v nábojové komoře, a to i v případě, že je zbraň zajištěna proti náhodnému výstřelu. Toto neplatí pouze v případě, jedná-li příslušník v nutné obraně.

Při použití úderu střelnou zbraní se může jednat o situace, kdy je nutné bezprostředně reagovat na útok a příslušník nemá k dispozici jiný vhodnější donucovací prostředek k jeho odvrácení. Typicky se může jednat o případy fyzického napadení, kdy je nutné použít zbraň jako obranný prostředek v rámci nutné obrany nebo při překonávání aktivního odporu osoby.

Například při zákroku proti agresivní osobě, která klade aktivní odpor a snaží se napadnout příslušníka nebo jinou osobu, může být úder střelnou zbraní použit jako prostředek k jejímu zpacifikování. V takovém případě se jedná o zákrok směřující k odvrácení bezprostředního útoku.

Naopak v rámci krajní nouze může dojít k použití střelné zbraně jiným způsobem, například v situaci, kdy je nutné zabránit větší škodě nebo ochránit životy osob, a to i za cenu zásahu do jiného chráněného zájmu. Příkladem může být situace, kdy příslušník použije zbraň k rozbití překážky nebo k vytvoření únikového prostoru pro ohrožené osoby.

Z uvedeného vyplývá, že použití úderu střelnou zbraní je vždy závislé na konkrétní situaci a právním posouzení, zda se jedná o nutnou obranu, krajní nouzi nebo překonávání aktivního odporu.

Vzhledem k tomu, že v prostorách budovy věznice je vyloučena služba se střelnou zbraní, z důvodu prevence jejího zneužití vězňenými osobami, je použití donucovacího

³⁷ KŘÍŽ, M. *Informace do kapsy Policie České republiky. 2, Řešení krizových situací při výkonu služby*. Praha: Themis, 1999. s. 62.

prostředku úderu střelnou zbraní možné jen v některých částech věznice, například prostory zakázaného pásma, venkovní prostory věznice nebo ve vstupní a motorové bráně věznice.

5.16 Hrozba střelnou zbraní

Jedním nejzávažnějších donucovacích prostředků používaných ve Vězeňské službě České republiky je hrozba střelnou zbraní. Používá se pouze ve výjimečných případech, kdy je nutno zakročit proti osobě, která se pokouší uniknout z prostor věznice, např. při eskortě, nemocničního civilního zařízení, nebo ohrožuje život nebo zdraví.

Její nedílnou součástí je výzva s výstrahou, že pokud pachatel nezanechá protiprávního jednání, bude použito střelné zbraně. Zároveň je při této výzvě střelná zbraň namířena směrem k osobě a je připravena k okamžitému použití v případě, že pachatel výzvy neuposlechne nebo bude nadále pokračovat v protiprávním jednání. Cílem tohoto postupu je především přimět pachatele k upuštění od protiprávního jednání a předejít samotnému použití střelné zbraně

Autor Kříž³⁸ uvádí, že při použití úderu střelnou zbraní se příslušník vystavuje riziku ztráty zbraně a případnému ohrožení své osoby.

5.17 Varovný výstřel

Velice významným a zároveň radikálním donucovacím prostředkem je varovný výstřel, který je Vězeňskou službou České republiky využíván jen výjimečně, a to v případech kdy jsou jiné méně radikální donucovací prostředky zcela zjevně neúčinné. Volí se primárně v případech, kdy je vězněná osoba na útěku, ať už z prostor střeženého pásma, či při eskortě, nebo z budov soudů a nemocnic.

Při volbě varovného výstřelu je třeba dbát zvýšené opatrnosti vůči osobám a místům, kde by se střela mohla odrazit a někoho zasáhnout. Nejlepším možným řešením je střelba do písku, který se nachází v prostoru střeženého zakázaného pásma, na jiných místech je třeba volit co nejbezpečnější variantu, převážně do vzduchu.

³⁸ KŘÍŽ, M. *Informace do kapsy Policie České republiky. 2, Řešení krizových situací při výkonu služby*. Praha: Themis, 1999. s. 63.

5.18 Vytlačování štítem

Je používán při zákroku proti větším skupinám osob, obvykle zásahovou jednotkou Vězeňské služby České republiky, může být užit i proti jednotlivcům.

Je užitečný zejména při útocích od vězňených osob, které se bouří a zároveň hází například exkrementy, či jiné látky, které by mohli být nebezpečné pro zdraví příslušníků které s nimi přijdou do styku.

Štít je vyrobený z tvrzeného plastového materiálu, který umožňuje příslušníkovi rozhled i bezpečnou bariéru mezi jím a zákrokem.

5.19 Vytlačování vozidlem

Tato taktika se ve Vězeňské službě České republiky využívá při hromadných nepokojích a pokusech o útěk z objektu věznice. Spočívá v použití služebních vozidel k vytlačování osob, nebo překážek z určitých míst, s cílem obnovit kontrolu nad vzniklou situací.

K vytlačování většího počtu osob, je většinou potřeba větší množství pomalu jedoucích vozidel. Při vytlačování vozidly je nutné dbát nutné opatrnosti, aby nebyli zraněny osoby, které před vozidly ustupují.

5.20 Prostředek k zamezení prostorové orientace

Tento donucovací prostředek je Vězeňskou službou České republiky využíván k omezení schopnosti vězňené osoby orientovat se v prostoru, nebo v případech kdy je třeba zabránit osobě v útěku či v manipulaci s objekty v jejím okolí.

Jedná se o prostředky jako jsou kukly, zatmavené lyžařské brýle, může jím být i ručník, či nějaká část oděvu přes oči. Při tomto zákroku je nutné dbát opatrnosti, aby osoba neměla prostředkem znemožněné dýchání a byl by tak ohrožen její život, nejedná-li se o případy kdy ohrožuje život a zdraví jiných osob.

6 Komparace použití donucovacích prostředků u Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky

Použití donucovacích prostředků u Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky vychází z odlišného postavení těchto bezpečnostních sborů, rozdílného prostředí výkonu služby a charakteru plněných úkolů. Přestože oba bezpečnostní sbory disponují zákonným oprávněním používat donucovací prostředky, jejich praktické využití se významně liší, uvádí tak autoři Balabán a Pernica³⁹ ve své knize.

Zásadním rozdílem je prostředí výkonu služby. Policie České republiky působí převážně ve veřejném prostoru, kde přichází do kontaktu s širokým spektrem osob a řeší nepředvídatelné situace. Tomu odpovídá širší škála donucovacích prostředků, včetně častějšího nasazení služební střelné zbraně. Naproti tomu Vězeňská služba České republiky vykonává svou činnost v uzavřeném a kontrolovaném prostředí věznic, kde je pohyb osob regulován a bezpečnostní opatření jsou nastavena dlouhodobě.⁴⁰

Dalším významným rozdílem je účel použití donucovacích prostředků. U Policie ČR je jejich použití často reakcí na náhlé ohrožení veřejného pořádku, života nebo zdraví osob, případně při zadržení pachatele trestné činnosti. U Vězeňské služby ČR směřuje použití donucovacích prostředků především k udržení pořádku ve věznicích, zabránění útěku, potlačení vzpoury nebo ochraně života a zdraví příslušníků i vězněných osob.

Rozdílný je rovněž důraz na preventivní působení. Vězeňská služba České republiky ve větší míře využívá donucovací prostředky preventivně, například prostřednictvím přítomnosti služebních psů, fyzických zabezpečovacích prvků a stálého dozoru. Policie České republiky naproti tomu častěji volí donucovací prostředky jako reakci na bezprostřední vzniklou hrozbu.

Odlišnosti lze pozorovat také v oblasti přípravy a výcviku příslušníků. Zatímco Policie ČR klade důraz na zákroky v dynamickém a proměnlivém prostředí, výcvik příslušníků Vězeňské služby ČR je více zaměřen na zvládání krizových situací v uzavřeném prostoru, práci s vězněnými osobami a dlouhodobé působení v psychicky náročném prostředí.

³⁹ Základní učební dokument, Příprava k použití donucovacích prostředků a taktika služebních zákroků, Praha: Vyšší policejní škola MV v Praze, 2014, s. 1-19.

⁴⁰ BALABÁN, M. PERNICA, B. a kol. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. s. 45-48.

Na základě informací z knihy autora Filáka⁴¹ z komparace vyplývá, že ačkoliv jsou donucovací prostředky u obou sborů upraveny zákonem a podléhají zásadám zákonnosti, přiměřenosti a nezbytnosti, jejich praktické využití se odvíjí od specifík prostředí, charakteru služby a typu ohrožení, s nímž se jednotlivé bezpečnostní sbory setkávají.

Významným aspektem je právní rámec použití donucovacích prostředků. Použití donucovacích prostředků u Policie České republiky je upraveno zejména zákonem č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o Policii České republiky“) zatímco u Vězeňské služby České republiky vychází především ze zákona o VS, a dále ze zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o VTOS“). Tyto právní předpisy vymezují jednotlivé druhy donucovacích prostředků, podmínky jejich použití i povinnost příslušníků postupovat v souladu se zásadami zákonnosti, přiměřenosti a nezbytnosti. Současně je při jejich použití uplatňována také zásada subsidiarity, podle níž musí příslušník vždy volit takový prostředek, který je vzhledem k situaci nejmírnější a zároveň účinný k dosažení sledovaného cíle. Donucovací prostředky by proto měly být použity až v případě, kdy mírnější postupy, například výzva nebo varování, nevedou k požadovanému výsledku.

Další rozdíl lze spatřovat také v míře předvídatelnosti rizikového chování osob, vůči nimž mohou být donucovací prostředky použity. Policie České republiky při výkonu služby často přichází do kontaktu s osobami, o nichž nemá předchozí informace, a musí tak reagovat na situace, které vznikají náhle a jejichž průběh může být obtížně předvídatelný. Policisté proto mnohdy rozhodují o použití donucovacích prostředků v krátkém časovém úseku a na základě aktuálního vyhodnocení situace. Naproti tomu příslušníci Vězeňské služby České republiky přicházejí do styku především s vězněnými osobami, u nichž jsou k dispozici základní informace o jejich identitě, trestní minulosti či případných bezpečnostních rizicích. Tato skutečnost umožňuje lépe předvídat možné konfliktní situace a přizpůsobit bezpečnostní opatření konkrétním osobám. Rozdílná míra informovanosti o osobách tak představuje další faktor ovlivňující způsob a okolnosti použití donucovacích prostředků u obou bezpečnostních sborů.

⁴¹ FILÁK, A. *Zákon o policii České republiky s komentářem*: podle právního stavu k 12. 1. 2009. Praha: Police History, 2009. s. 130-132.

7 Služební zbraň

Autor Faktor uvádí „Zbraň je nástroj, předmět nebo dokonce celé zařízení, které je přizpůsobeno k vyvolání ranivého účinku na živý organismus nebo k ničení objektů.“⁴²

Autor Dvořák⁴³ definuje zbraň jako cokoliv, čím je možno učinit důraznější útok proti tělu.

Tyto definice vymezují pojem zbraně v obecném slova smyslu a vytvářejí teoretický základ pro další vymezení služební zbraně jako zvláštního druhu zbraně užívané při výkonu veřejné moci.

V rámci výzbroje Vězeňské služby České republiky jsou standardně využívány služební pistole typu CZ 75, které představují základní krátkou palnou zbraň pro příslušníky při výkonu služby. Kromě toho jsou užívány i samopaly Scorpion EVO 3 A1 hlavně ke střežení vstupních bran a strážných věží.⁴⁴

Autoři Bartošek a Bačkovská⁴⁵ ve své knize uvádí, že na služební střelnou zbraň používanou příslušníky Vězeňská služba České republiky se nevztahuje obecná právní úprava zákona o zbraních určená pro civilní držitele. Oprávnění k držení a použití služební zbraně vyplývá přímo ze služebního poměru a plnění služebních úkolů, a proto příslušníci Vězeňské služby České republiky nejsou povinni mít zbrojní průkaz ani jiné povolení podle zákona o zbraních.

Použití služební střelné zbraně příslušníky Vězeňská služba České republiky je právními předpisy vymezeno jako zcela výjimečný prostředek k plnění služebních úkolů. Zákonná úprava přesně stanovuje situace, v nichž je příslušník oprávněn střelnou zbraň použít, a zároveň klade důraz na dodržování zásad zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti.

Dle knihy autora Náchodského⁴⁶ je příslušník oprávněn použít střelnou zbraň zejména v případě nutné obrany, tedy k odvrácení přímo hrozícího nebo trvajícího útoku proti vlastní osobě nebo k ochraně života a zdraví jiné osoby. Další zákonem vymezenou situací

⁴² FAKTOR, Z. *Střelné zbraně: konstrukce a funkce*. Praha: Magnet-Press, 1995. s. 9.

⁴³ DVOŘÁK, J. *Zákon o nakládání se zbraněmi v některých případech ovlivňujících vnitřní pořádek nebo bezpečnost České republiky: komentář*. Komentáře Wolters Kluwer. Praha: Wolters Kluwer, 2021. s. 4-5.

⁴⁴ Vězeňská služba České republiky. Online. 2026. Dostupné z: https://www.vs.gov.cz/clanky/detail/prebor-vs-cr-ve-strelbe-ze-sluzebnich-zbrani?utm_source=chatgpt.com. [cit. 2026-03-02].

⁴⁵ BARTOŠEK, J. a BAČKOVSKÁ, M. *Zbraně a střelivo. Právní praxe*. V Praze: C.H. Beck, 2021. s. 65-68.

⁴⁶ NÁCHODSKÝ, Z. *Nebojte se bránit*. Praha: Armex, 2006. s 28-32.

je překonání odporu směřujícího ke zmaření služebního zákroku, pokud nelze odpor překonat jiným způsobem a nedokončení zákroku by mohlo vést k ohrožení života nebo zdraví osob.

Použití střelné zbraně je rovněž přípustné za účelem zamezení útěku osoby nacházející se ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence, a to jak ze střeženého objektu, tak při eskortě, pokud osobu nelze zadržet jiným způsobem. Zákon pamatuje také na situace, kdy je nutné odvrátit nebezpečný útok ohrožující střežený nebo chráněný objekt či stanoviště, a to po předchozí marné výzvě k upuštění od útoku. Specifickým případem je oprávnění zneškodnit zvíře, které bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví osob.

Zákonná úprava současně stanoví, že použití střelné zbraně je přípustné pouze tehdy, pokud by použití jiných donucovacích prostředků bylo zjevně neúčinné. Tím je zdůrazněna subsidiární povaha střelné zbraně jako krajního prostředku, jehož použití přichází v úvahu až po vyčerpání méně invazivních možností zákroku, pokud to okolnosti dovolují.

Před samotným použitím střelné zbraně je příslušník povinen vyzvat osobu, proti níž zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, a současně ji upozornit na možnost použití střelné zbraně. Od této výzvy lze upustit pouze v případech, kdy je bezprostředně ohrožen život nebo zdraví příslušníka či jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

Při použití střelné zbraně je příslušník povinen dbát nutné opatrnosti, zejména s cílem neohrozit život nebo zdraví dalších osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje. Tento požadavek odráží nejen vnitrostátní právní úpravu, ale i obecné zásady ochrany lidských práv, zejména právo na život. Z těchto důvodů je služební střelná zbraň v praxi Vězeňské služby České republiky chápána jako ultima ratio, tedy prostředek použitelný pouze v krajních a výjimečných situacích.⁴⁷

⁴⁷ ČESKO. §18 Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Zákony pro lidi.cz* .2010–2026. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>

8 Empirická část

Empirická část práce je zaměřena na praktické zjištění zkušeností a postojů příslušníků Vězeňské služby České republiky k problematice používání donucovacích prostředků a služební zbraně v podmínkách penitenciárního prostředí. Výzkum je realizován formou průzkumného anonymního dotazníkového šetření, které bylo směřováno k oslovené kohortě respondentů, tvořené příslušníky Vazební věznice Praha Ruzyně.

Cílem empirického šetření je získat přehled o praktických zkušenostech respondentů s používáním donucovacích prostředků a služební zbraně, o jejich vnímání právních limitů těchto zásahů a o hodnocení úrovně služební přípravy v této oblasti. Současně je sledováno, jak příslušníci Vězeňské služby hodnotí specifika použití těchto prostředků v prostředí výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody.

Získaná data byla zpracována pomocí základních kvantitativních metod, především prostřednictvím deskriptivní statistiky. Výsledky dotazníkového šetření jsou následně přehledně prezentovány formou grafů a dále interpretovány ve vztahu k teoretickým východiskům práce. Empirická část tak přispívá k hlubšímu pochopení aplikační praxe používání donucovacích prostředků a služební zbraně v podmínkách Vězeňské služby České republiky.

8.1 Dotazníkové šetření

Dotazník byl realizován v elektronické formě a vytvořen prostřednictvím internetové platformy www.survio.com pod odkazem:

<https://www.survio.com/survey/d/L6V5P4M8W9R8>.

Tato forma sběru dat byla zvolena především z důvodu snadné dostupnosti pro respondenty a možnosti efektivního zpracování získaných odpovědí. Dotazník byl navržen tak, aby umožnil kvantitativní sběr dat, přičemž jeho struktura byla zvolena s ohledem na jednoduchost a časovou nenáročnost pro respondenty. Odpovědi byly shromažďovány zejména formou výběru předem připravených odpovědí ANO/NE, případně formou stupnice 1-5 (rozhodně souhlasím – rozhodně nesouhlasím), byla zahrnuta i jedna otevřená otázka.

Dotazník byl distribuován příslušníkům Vězeňské služby České republiky působícím ve Vazební věznici Praha Ruzyně, neboť práce je zaměřena na problematiku používání donucovacích prostředků a služební zbraně v penitenciárním prostředí. Pro účely empirického

šetření byla zvolena metoda dotazníkového průzkumu, jelikož se jedná o vhodný nástroj pro získání většího množství dat od respondentů v relativně krátkém časovém období. Výhodou této metody je především její anonymita a možnost získat odpovědi od většího počtu respondentů, což přispívá k objektivitě zjištěných výsledků.

Za určitý limit této metody lze považovat skutečnost, že odpovědi respondentů mohou být do určité míry subjektivní a nemusí vždy plně vystihovat jejich skutečné zkušenosti či postoje. Přesto však dotazníkové šetření poskytuje relevantní informace, které umožňují získat přehled o praktických zkušenostech příslušníků Vězeňské služby České republiky s používáním donucovacích prostředků a služební zbraně.

Dotazník byl zpřístupněn respondentům v období od 6.3.2026 do 13.3.2026 celkem jej vyplnilo 156 respondentů z 250 oslovených. Dotazník byl distribuován prostřednictvím služebního emailu rozeslaného ředitelem vazební věznice Praha Ruzyně plk. Mgr. Šubrtem na základě oficiální žádosti autorky práce. Tento počet respondentů poskytuje dostatečný soubor dat pro základní kvantitativní analýzu a umožňuje vyhodnotit zkušenosti a postoje příslušníků Vězeňské služby České republiky k problematice používání donucovacích prostředků a služební zbraně v penitenciární praxi.

8.2 Dílčí průzkumné hypotézy

H1: 100 % respondentů se během výkonu své služby nikdy nesetkala se situací, kdy by museli použít služební zbraň.

H2: Příslušníci Vězeňské služby České republiky ve Vazební věznici Praha Ruzyně převážně souhlasí s tvrzením, že použití služební střelné zbraně představuje krajní a výjimečné řešení.

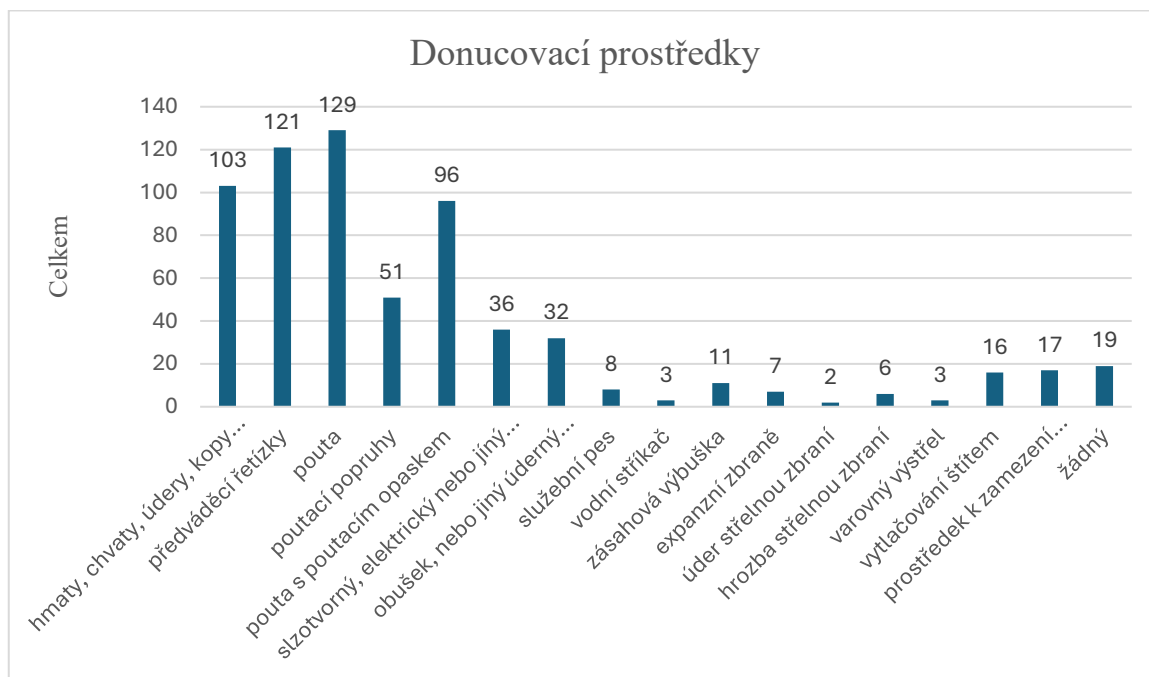
H3: Více než 50 % respondentů vnímá úroveň služební přípravy v oblasti použití donucovacích prostředků a služební zbraně spíše jako nedostatečnou.

H4: Více než 50 % respondentů se domnívá, že donucovací prostředky jsou v prostředí Vězeňské služby České republiky používány častěji než u Policie České republiky.

8.3 Výsledky dotazníkového šetření

Z dotazovaných 250 respondentů vyplnilo dotazník celkem 149 (59,6 %) osob. Získané odpovědi představují dostatečný počet respondentů pro následné vyhodnocení dotazníkového šetření a analýzu jednotlivých výzkumných otázek v rámci této práce.

Otázka č. 1 Jaké donucovací prostředky jste v rámci své služební činnosti použil?

První otázka dotazníkového šetření byla zaměřena na zjištění, jaké donucovací prostředky příslušníci použili v průběhu svého působení u Vězeňské služby České republiky. Dotazník byl rozeslán 250 příslušníkům VSČR, přičemž se šetření zúčastnilo 156 respondentů.

Z výsledků vyplývá, že nejčastěji používaným donucovacím prostředkem jsou pouta, která uvedlo 129 respondentů. Dalším často využívaným prostředkem byly předváděcí řetízky, které označilo 121 respondentů, a dále hmaty, chvaty, údery a kopy, jež uvedlo 103 respondentů. Poměrně časté bylo také použití pout s poutacím opaskem, které označilo 96 respondentů.

Další skupinu tvořily prostředky využívané méně často. Slzotvorný nebo jiný dráždivý prostředek uvedlo 51 respondentů a obušek nebo jiný úderný prostředek označilo 36 respondentů. Velice překvapivě celkem 32 respondentů uvedlo, že během své služební činnosti žádný donucovací prostředek nepoužili. Tato skutečnost může souviset s pracovním zařazením některých respondentů, zejména s výkonem vedoucích nebo administrativních

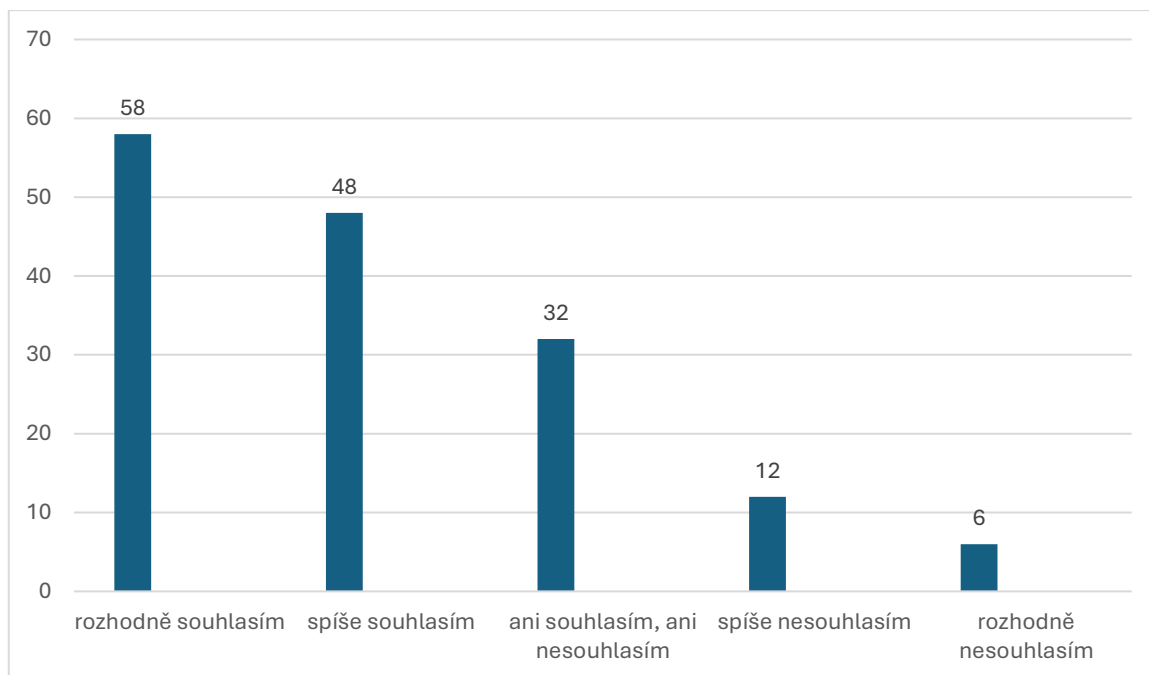
funkcí, u nichž není přímý kontakt s vězněnými osobami tak častý jako u příslušníků vykonávajících běžnou službu v přímém výkonu služby. Lze proto předpokládat, že část respondentů zastává takové služební pozice, při nichž k použití donucovacích prostředků dochází pouze výjimečně nebo vůbec a nastoupili na tyto pozice z civilního života.

Méně často respondenti uváděli také použití dalších prostředků, například prostředku k zamezení prostorové orientace (19 respondentů), vytlačování štítem (17 respondentů) nebo zásahové výbušky (16 respondentů). Použití služebního psa uvedlo 11 respondentů, expanzní zbraně 8 respondentů a hrozbu střelnou zbraní 7 respondentů.

Pouze ojediněle respondenti uváděli varovný výstřel (6 respondentů), vodní stříkač (3 respondenti) nebo úder střelnou zbraní (3 respondenti). Nejnižší četnost vykazalo vytlačování vozidlem (2 respondenti) a přímé použití střelné zbraně, které uvedl pouze 1 respondent.

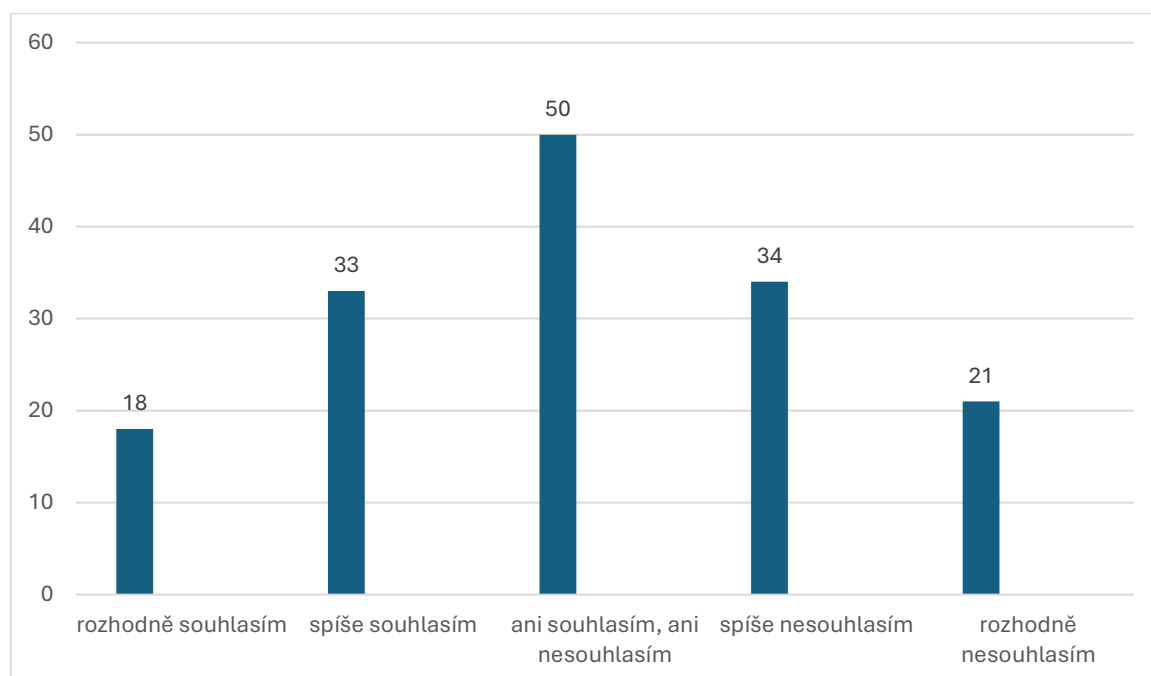
Z výsledků průzkumného empirického šetření je patrné, že příslušníci Vězeňské služby v praxi nejčastěji využívají zejména méně invazivní donucovací prostředky, především pouta a různé techniky sebeobrany, zatímco použití střelných zbraní nebo jiných závažnějších prostředků se vyskytuje pouze výjimečně.

Otázka č. 2 Podmínky pro použití donucovacích prostředků u Vězeňské služby České republiky jsou pro mě dostatečně srozumitelné.

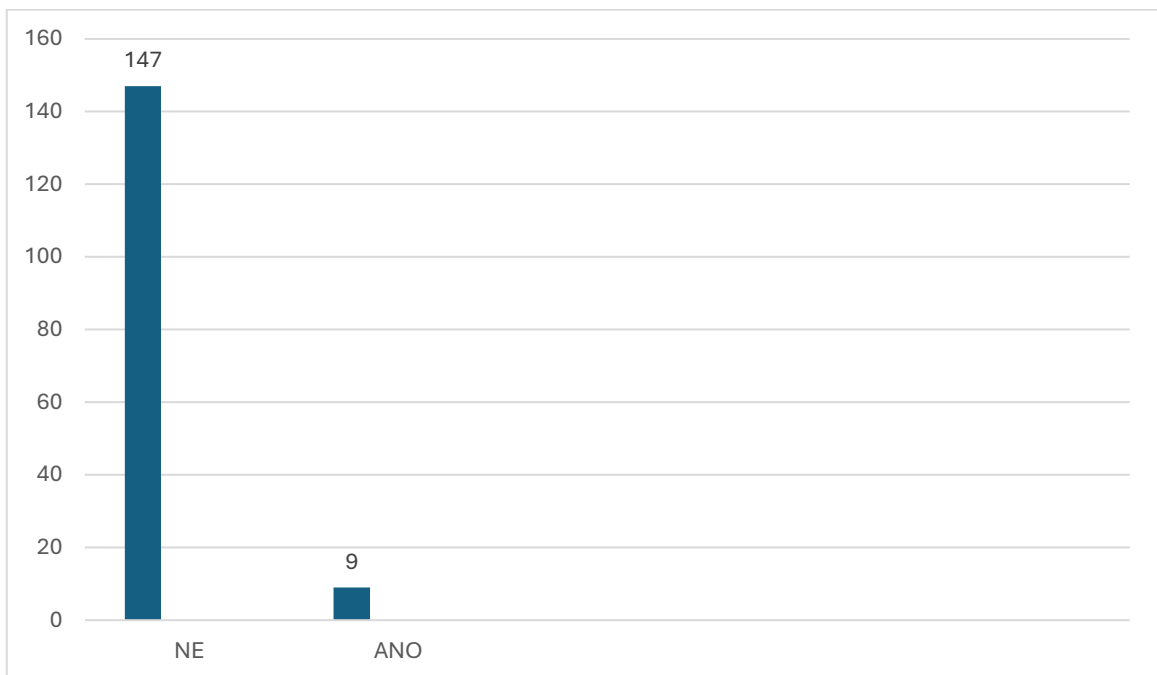
Otázka byla zaměřena na zjištění, zda respondenti považují podmínky pro použití donucovacích prostředků u Vězeňské služby České republiky za dostatečně srozumitelné. Na tuto otázku odpovědělo všech 156 respondentů (100 %). Z nich 58 respondentů (37 %) uvedlo, že s tímto tvrzením rozhodně souhlasí, a dalších 48 respondentů (31 %) zvolilo odpověď spíše souhlasím. Neutrální postoj (ani souhlasím, ani nesouhlasím) zaujalo 32 respondentů (21 %). Naopak 12 respondentů (8 %) uvedlo, že spíše nesouhlasí, a 6 respondentů (4 %) zvolilo odpověď rozhodně nesouhlasím. Z výsledků vyplývá, že většina respondentů považuje podmínky pro použití donucovacích prostředků za srozumitelné.

Otázka č. 3 Právní předpisy mi poskytují dostatečnou oporu pro rozhodování v krizových situacích.

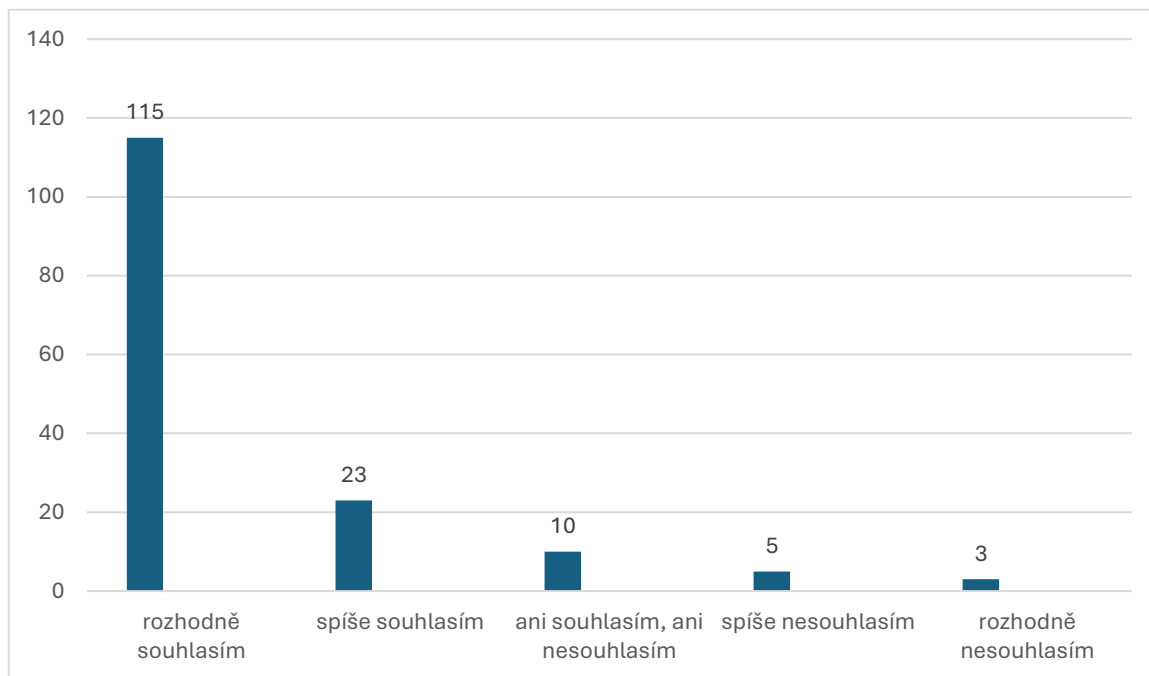
Cílem této otázky bylo zjistit, zda příslušníci Vězeňské služby České republiky považují právní předpisy za dostatečnou oporu pro rozhodování v krizových situacích. 18 respondentů (12 %) uvedlo, že rozhodně souhlasí, a 33 respondentů (21 %) zvolilo odpověď spíše souhlasím. Neutrální postoj označilo 50 respondentů (32 %). Naopak 34 respondentů (22 %) uvedlo, že spíše nesouhlasí, a 21 respondentů (13 %) zvolilo odpověď rozhodně nesouhlasím. Z výsledků je patrné, že názory respondentů na tuto problematiku jsou poměrně rozdělené, přičemž největší část respondentů zaujala neutrální postoj.

Otázka č. 4 Setkal/a jste se během výkonu služby se situací, kdy bylo nutné zvažovat použití služební zbraně?

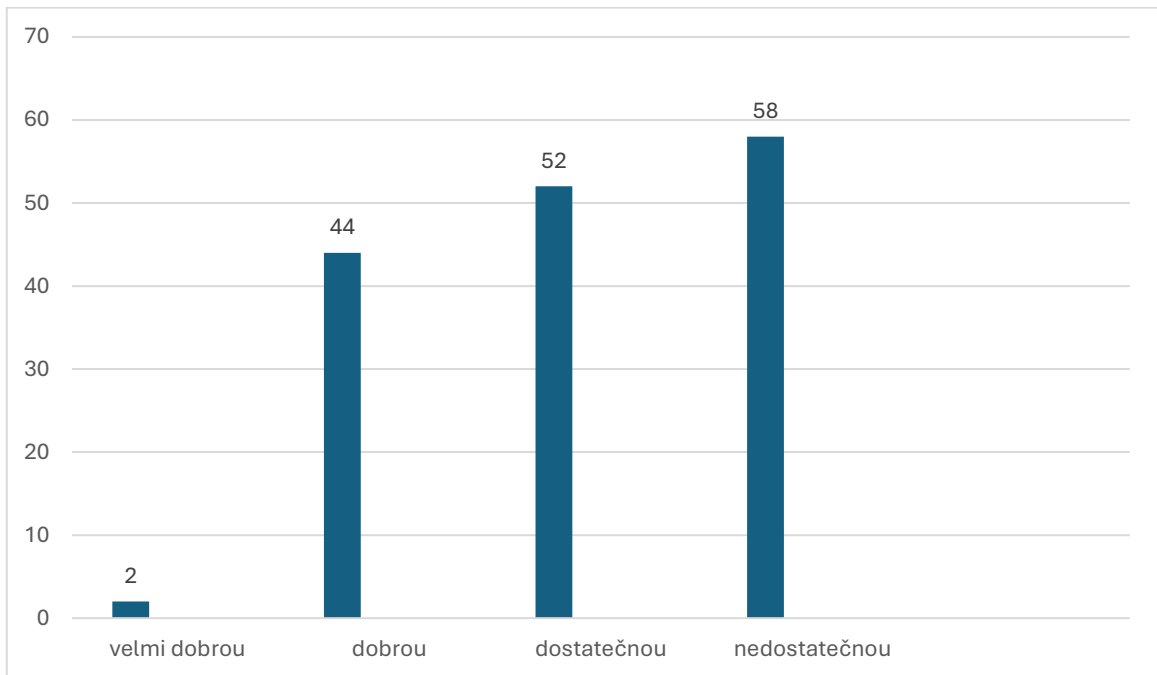
Cílem otázky č. 4 bylo zjistit, zda se příslušníci Vězeňské služby České republiky během výkonu služby setkali se situací, kdy bylo nutné zvažovat použití služební zbraně. 147 respondentů (94 %) uvedlo, že se s takovou situací během své služby nesetkali. Naopak pouze 9 respondentů (6 %) odpovědělo, že se s takovou situací během výkonu služby setkali.

Otázka č. 5 Použití služební zbraně u Vězeňské služby ČR vnímám jako krajní a výjimečné řešení.

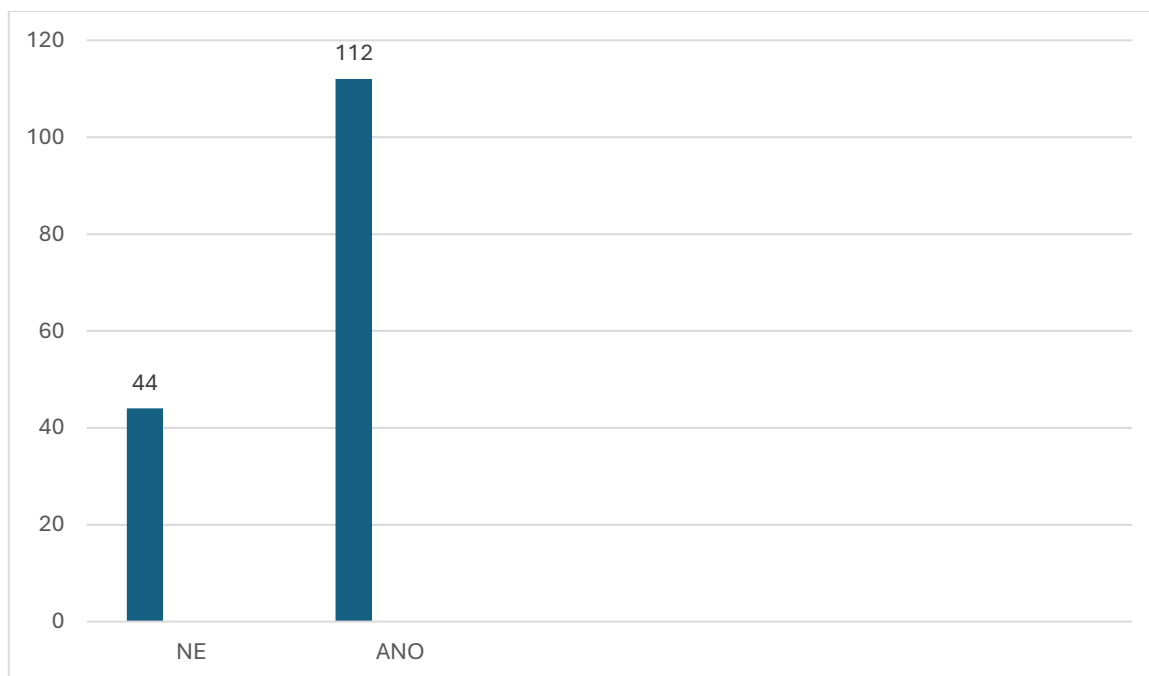
Cílem této otázky bylo zjistit, zda příslušníci Vězeňské služby České republiky vnímají použití služební zbraně jako krajní a výjimečné řešení. 115 respondentů (74 %) uvedlo, že s tímto tvrzením rozhodně souhlasí, a dalších 23 respondentů (15 %) zvolilo odpověď spíše souhlasím. Neutrální postoj zaujalo 10 respondentů (6 %). Naopak 5 respondentů (3 %) uvedlo, že spíše nesouhlasí, a 3 respondenti (2 %) zvolili odpověď rozhodně nesouhlasím. Z výsledků vyplývá, že většina respondentů považuje použití služební zbraně za krajní a výjimečné řešení.

Otázka č. 6 Jak hodnotíte úroveň služební přípravy v oblasti použití donucovacích prostředků a služební zbraně?

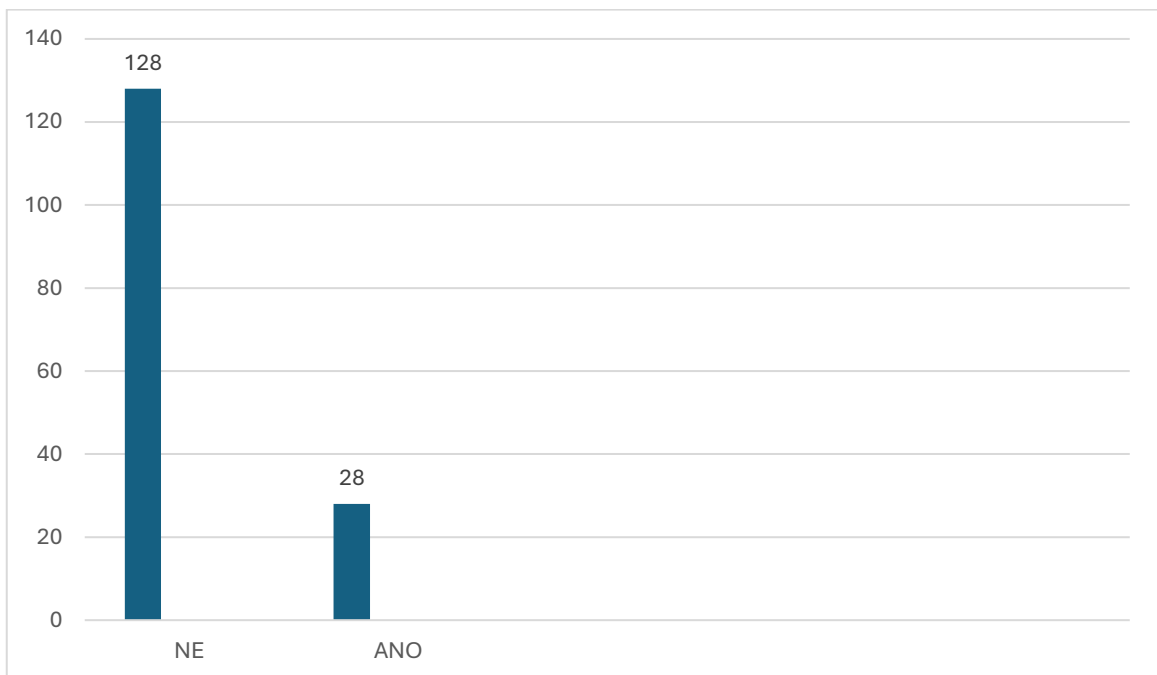
V rámci této otázky byli respondenti dotázáni, jak hodnotí úroveň služební přípravy v oblasti použití donucovacích prostředků a služební zbraně. 58 respondentů (37 %) hodnotí úroveň služební přípravy jako nedostatečnou. Dalších 52 respondentů (33 %) ji označilo jako dostatečnou a 44 respondentů (28 %) ji hodnotí jako dobrou. Pouze 2 respondenti (1 %) uvedli, že úroveň služební přípravy v této oblasti považují za velmi dobrou. Z výsledků vyplývá, že značná část respondentů nevnímá úroveň služební přípravy v oblasti použití donucovacích prostředků a služební zbraně jako plně dostačující.

Otázka č. 7 Domníváte se, že délka služebního poměru příslušníků Vězeňské služby České republiky ovlivňuje způsob a četnost použití donucovacích prostředků při bezprostředních služebních zákrocích, zejména při překonávání aktivního či pasivního odporu nebo při odvracení útoku?

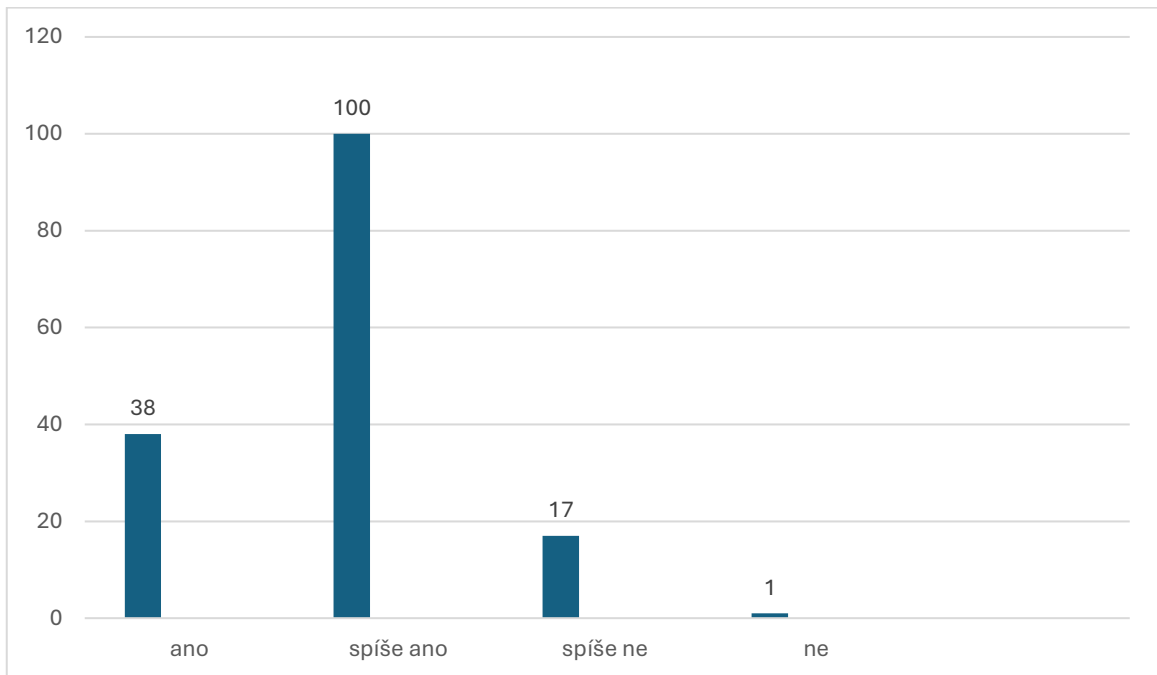
Tato otázka byla zaměřena na zjištění, zda podle respondentů délka služebního poměru příslušníků Vězeňské služby České republiky ovlivňuje způsob a četnost použití donucovacích prostředků při služebních zákrocích. Na tuto otázku odpovědělo celkem 156 respondentů (100 %). Z nich 112 respondentů (72 %) uvedlo, že se domnívají, že délka služebního poměru tento způsob a četnost použití donucovacích prostředků ovlivňuje. Naopak 44 respondentů (28 %) uvedlo, že délka služebního poměru podle jejich názoru tento vliv nemá.

Otázka č. 8 Vnímáte, že donucovací prostředky jsou v prostředí Vězeňské služby ČR používány častěji než u Policie ČR?

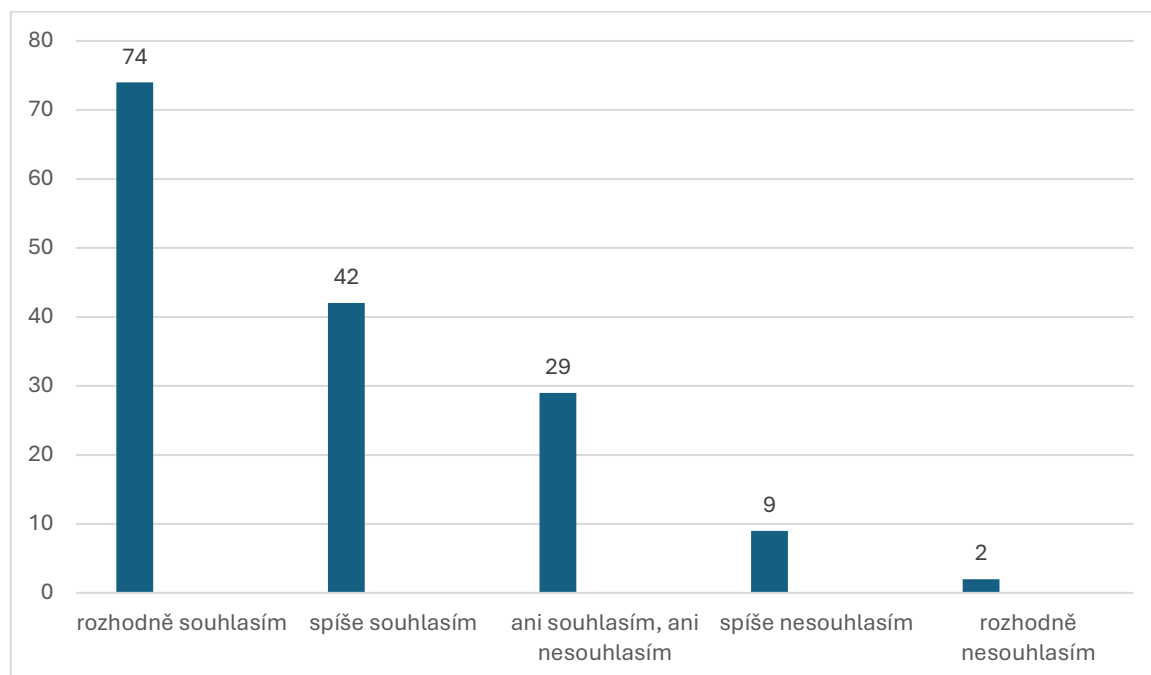
Otázka byla zaměřena na zjištění, zda respondenti vnímají používání donucovacích prostředků v prostředí Vězeňské služby České republiky jako častější než u Policie České republiky. Na tuto otázku odpovědělo celkem 156 respondentů (100 %). Z nich 128 respondentů (82 %) uvedlo, že se domnívají, že donucovací prostředky nejsou ve Vězeňské službě používány častěji než u Policie České republiky. Naopak 28 respondentů (18 %) uvedlo, že podle jejich názoru jsou donucovací prostředky ve Vězeňské službě používány častěji. Z výsledků je tedy patrné, že většina respondentů nepovažuje použití donucovacích prostředků ve Vězeňské službě za častější než u Policie České republiky.

Otázka č. 9 Právní podmínky pro použití služební zbraně jsou v zákoně o Vězeňské službě vymezeny dostatečně konkretizované.

Otázka byla zaměřena na zjištění, zda respondenti považují právní podmínky pro použití služební zbraně stanovené v zákoně o Vězeňské službě České republiky za dostatečně konkretizované. Na tuto otázku odpovědělo celkem 156 respondentů (100 %). Z nich 100 respondentů (64 %) uvedlo odpověď 'spíše ano' a 38 respondentů (24 %) zvolilo odpověď 'ano'. Naopak 17 respondentů (11 %) uvedlo odpověď 'spíše ne' a pouze 1 respondent (1 %) uvedl odpověď 'ne'. Z výsledků vyplývá, že většina respondentů považuje právní podmínky pro použití služební zbraně za dostatečně konkretizované.

Otázka č. 10 Specifické prostředí výkonu vazby a trestu odnětí svobody vyžaduje odlišný přístup k použití donucovacích prostředků než u Policie ČR.

Otázka byla zaměřena na zjištění, zda respondenti souhlasí s tvrzením, že specifické prostředí výkonu vazby a trestu odnětí svobody vyžaduje odlišný přístup k použití donucovacích prostředků než u Policie České republiky. Na tuto otázku odpovědělo celkem 156 respondentů (100 %). Z nich 74 respondentů (47 %) uvedlo, že s tímto tvrzením rozhodně souhlasí, a dalších 42 respondentů (27 %) zvolilo odpověď spíše souhlasím. Neutrální postoj (ani souhlasím, ani nesouhlasím) zaujalo 29 respondentů (19 %). Naopak 9 respondentů (6 %) uvedlo, že spíše nesouhlasí, a 2 respondenti (1 %) zvolili odpověď rozhodně nesouhlasím. Z výsledků vyplývá, že většina respondentů se domnívá, že prostředí Vězeňské služby vyžaduje odlišný přístup k použití donucovacích prostředků než u Policie České republiky.

Otázka č. 10 Domníváte se, že by bylo vhodné upravit nebo rozšířit výčet donucovacích prostředků používaných Vězeňskou službou České republiky? Pokud ano, uveďte prosím svůj návrh nebo stručně popište, jakou změnu byste považoval/a za přínosnou.

Otázka byla zaměřena na zjištění, zda respondenti považují za vhodné upravit nebo rozšířit výčet donucovacích prostředků používaných ve Vězeňské službě České republiky. Z celkového počtu 156 respondentů se 80 respondentů (51,3 %) domnívá, že změna není potřebná a současný výčet donucovacích prostředků považují za dostatečný.

Naopak 62 respondentů (39,7 %) uvedlo, že by bylo vhodné výčet donucovacích prostředků upravit nebo rozšířit. V odpovědích se nejčastěji objevoval návrh na širší zavedení prostředku TASER, případně na využití modernějších technologií, gumových či pepřových projektilů nebo na změny v legislativním vymezení jejich použití. Někteří respondenti rovněž poukazovali na potřebu zlepšení výcviku nebo snížení administrativní zátěže spojené s použitím donucovacích prostředků.

Celkem 14 respondentů (9,0 %) uvedlo, že nedokáže otázku posoudit, případně zvolilo odpověď „nevím“ nebo jinou neurčitou odpověď.

Závěr

Práce se zabývala problematikou legitimacy použití donucovacích prostředků a služební zbraně u Vězeňské služby České republiky. Hlavním cílem práce bylo objasnit právní limity, specifika a aplikační realitu jejich použití v podmínkách výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, a to jak v rovině teoretické, tak i empirické. Součástí práce bylo rovněž komparativní srovnání vybraných aspektů právní úpravy a aplikační praxe Vězeňské služby České republiky a Policie České republiky. Lze konstatovat, že stanovený cíl práce byl naplněn.

V teoretické části práce bylo vymezeno postavení a úkoly Vězeňské služby České republiky jako ozbrojeného bezpečnostního sboru, jehož činnost je úzce spojena se zajišťováním bezpečnosti, pořádku a ochrany osob v penitenciárním prostředí. Pozornost byla věnována jednotlivým druhům donucovacích prostředků, které jsou příslušníci Vězeňské služby České republiky oprávněni používat, a také podmínkám použití služební zbraně. Z provedené analýzy vyplynulo, že legitimita jejich použití je neoddělitelně spojena s dodržováním základních zásad zákonnosti, nezbytnosti a přiměřenosti. Právě tyto zásady představují základní kritéria pro posouzení oprávněnosti konkrétního služebního zákroku.

Z práce dále vyplynulo, že použití donucovacích prostředků a služební zbraně v prostředí Vězeňské služby České republiky má svá specifika, která vyplývají zejména z uzavřeného a bezpečnostně citlivého prostředí věznic a vazebních věznic. Příslušníci Vězeňské služby České republiky se při výkonu služby pohybují ve specifickém operačním prostoru, v němž je nutné nejen bezprostředně reagovat na krizové situace, ale také dlouhodobě zajišťovat pořádek, kázeň a bezpečnost. Ve srovnání s Policií České republiky se tak použití donucovacích prostředků u Vězeňské služby České republiky více váže k vnitřnímu režimu střežených objektů, prevenci mimořádných událostí, zabránění útěku a ochraně života a zdraví příslušníků i vězněných osob.

Empirická část práce byla zaměřena na dotazníkové šetření mezi příslušníky Vazební věznice Praha-Ruzyně. Jejím cílem bylo zjistit jejich zkušenosti s používáním donucovacích prostředků a služební zbraně, postoje k právním limitům těchto zásahů a také hodnocení úrovně služební přípravy. Získané odpovědi poskytly důležitý pohled na praktické fungování těchto institutů v podmínkách každodenní služby.

Z výsledků dotazníkového šetření vyplynulo, že příslušníci Vězeňské služby České republiky obecně považují použití donucovacích prostředků za legitimní a nezbytný nástroj k zajištění bezpečnosti a pořádku ve vězeňském prostředí. Současně však respondenti zdůrazňovali, že jejich použití musí být vždy v souladu se zákonnými podmínkami a zásadou přiměřenosti. Výzkum rovněž potvrdil, že služební zbraň je mezi příslušníky vnímána jako prostředek krajního charakteru, který přichází v úvahu pouze v situacích, kdy nelze účelu služebního zákroku dosáhnout jiným způsobem.

Z odpovědí respondentů dále vyplynulo, že významnou roli při správném a zákonném použití donucovacích prostředků hraje úroveň odborné přípravy a praktického výcviku. Respondenti poukazovali na to, že kvalitní služební příprava, pravidelný výcvik a dostatečné praktické zkušenosti jsou klíčové pro správné vyhodnocení konkrétních situací, které mohou během výkonu služby nastat.

Součástí realizovaného a následně vyhodnocovaného průzkumného empirického šetření byl taktéž zájmový názorový monitoring oslovených respondentů k potřebnosti případných změn v ex lege zákonodárcem taxativně stanoveném výčtu donucovacích prostředků. Z odpovědí vyplynulo, že většina respondentů považuje současný výčet donucovacích prostředků za dostatečný. Vedle toho se však objevily i názory, které poukázaly na možnost jeho doplnění o modernější technické prostředky nebo na potřebu zlepšení praktického využívání některých již existujících prostředků. Někteří respondenti rovněž upozorňovali na organizační a administrativní aspekty spojené s použitím donucovacích prostředků, které mohou v praxi ovlivňovat rozhodování příslušníků při řešení konkrétních služebních situací.

Empirická část práce toliko potvrdila, že otázka legitimacy použití donucovacích prostředků a služební zbraně není dána pouze samotnou právní úpravou, ale významně ji ovlivňuje také praktická zkušenost příslušníků, kvalita jejich služební přípravy a specifické podmínky výkonu služby ve vězeňském prostředí.

Přínos práce lze spatřovat zejména v propojení teoretického výkladu právní úpravy s praktickými zkušenostmi příslušníků Vězeňské služby České republiky. Práce poukazuje na skutečnost, že legitimita použití donucovacích prostředků a služební zbraně není dána pouze samotnou existencí zákonného oprávnění, ale především způsobem, jakým je toto oprávnění v konkrétní situaci vykonáváno. V tomto směru má zásadní význam profesní připravenost příslušníků, jejich právní vědomí, zkušenost a schopnost vyhodnocovat míru nebezpečí v konkrétních služebních podmínkách.

Lze uzavřít, že použití donucovacích prostředků a služební zbraně u Vězeňské služby České republiky představuje nezbytnou součást výkonu služby, která je však současně spojena s vysokou mírou odpovědnosti. Oprávněnost a legitimita těchto zásahů musí být vždy posuzována individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti případu. Jen za předpokladu respektování zákonných limitů, zásady přiměřenosti a odpovídající odborné přípravy může být výkon těchto oprávnění vnímán jako legitimní, profesionální a odpovídající požadavkům právního státu.

Hypotéza H1, která předpokládala, že 100 % respondentů se během výkonu služby nikdy neseťkalo se situací, kdy by museli použít služební zbraň, se nepotvrdila. Z výsledků výzkumu naopak vyplynulo, že se většina respondentů během výkonu služby setkala se situací, kdy bylo nutné zvažovat použití služební zbraně.

Hypotéza H2, podle níž příslušníci Vězeňské služby České republiky ve Vazební věznici Praha-Ruzyně převážně souhlasí s tvrzením, že použití služební střelné zbraně představuje krajní a výjimečné řešení, se potvrdila. Většina respondentů uvedla, že služební zbraň vnímá jako prostředek, který by měl být použit pouze ve výjimečných situacích, kdy nelze účelu zákroku dosáhnout jinými prostředky.

Hypotéza H3, která předpokládala, že více než 50 % respondentů vnímá úroveň služební přípravy v oblasti použití donucovacích prostředků a služební zbraně spíše jako nedostatečnou, se nepotvrdila. Výsledky ukázaly, že respondenti hodnotí úroveň služební přípravy různě, přičemž značná část ji považuje za dostatečnou nebo dobrou.

Hypotéza H4, podle níž se více než 50 % respondentů domnívá, že donucovací prostředky jsou v prostředí Vězeňské služby České republiky používány častěji než u Policie České republiky, se rovněž nepotvrdila. Většina respondentů uvedla, že donucovací prostředky nejsou ve Vězeňské službě používány častěji než u Policie České republiky.

Na základě shora uvedených dílčích hypotéz lze mimo jiné konstatovat, že výsledky realizovaného průzkumného empirického šetření přinesly zajímavý pohled v aplikační praxi používání donucovacích prostředků a služební zbraně v penitenciárním prostředí Vězeňské služby České republiky a poukázaly na některé odlišnosti mezi teoretickými předpoklady a praktickými zkušenostmi příslušníků.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BALABÁN, M., PERNICA, Bohuslav a kol. *Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. 310 s. ISBN 978-80-246-3150-9.
2. BARTOŠEK, J., BAČKOVSKÁ, Milena. *Zbraně a střelivo*. Právní praxe. V Praze: C.H. Beck, 2021. 254 s. ISBN 978-80-7400-843-6.
3. DVOŘÁK, J. *Zákon o nakládání se zbraněmi v některých případech ovlivňujících vnitřní pořádek nebo bezpečnost České republiky: komentář*. Komentáře Wolters Kluwer. Praha: Wolters Kluwer, 2021. 100 s. ISBN 978-80-7676-196-4.
4. FAKTOR, Z. *Střelné zbraně: konstrukce a funkce*. Praha: Magnet-Press, 1995. 230 s. ISBN 80-85847-46-9.
5. FILÁK, A. *Zákon o policii České republiky s komentářem: podle právního stavu k 12. 1. 2009*. Praha: Police History, 2009. 285 s. ISBN 978-80-86477-49-7.
6. FIRST, R., FOJTÍK, I., TEJSKÝ, M., a POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. KATEDRA PROFESNÍ A TĚLESNÉ PŘÍPRAVY. *Obušek s kolmou rukojetí - tonfa: I. a II. díl*. 1996. 83 s. ISBN 8085981351.
7. HUDEK, L; BANGA, Dezider a KAJABA. *Mestské a obecné polície: metodická pomôcka*. Bratislava: EDU COPS, 1992. 124 s. ISBN 80-85663-00-7.
8. KALVODOVÁ, V., SVOBODA HOFERKOVÁ, S. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Právní monografie. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 189 s. ISBN 978-80-7552-163-7.
9. KOLLER, J. *Kynologická příručka*. Praha, 2019. 258 s. ISBN 978-80-206-1823-8.
10. KŘÍŽ, Milan. *Informace do kapsy Policie České republiky. 2, Řešení krizových situací při výkonu služby*. Praha: Themis, 1999. 77 s. ISBN 80-85821-83-4.
11. KUHNS, J. B. a KNUTSSON, J. (eds.). *Police use of force: a global perspective*. Santa Barbara: Praeger, 2010, 264 s. ISBN 978-0-313-36326-9.
12. MACEK, P. *Bezpečnostní služby. 2., dopl. vyd.* Praha: Police history, 2008. 150 s. ISBN 978-80-86477-48-0.
13. MATES, P. *Nové policejní právo: právní předpisy s komentářem: podle stavu k 1.1.2009. 2009*. 338 s. ISBN 9788072017430.
14. MATES, P. *Zákon o policii s komentářem*. 3. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. 458 s. ISBN 978-80-7380-917-1.

15. MOTEJL, O. *Vězeňství*. Stanoviska: sborník stanovisek veřejného ochránce práv. Brno: Kancelář veřejného ochránce práv, 2010. 273 s. ISBN 978-80-7357-606-6.
16. NÁCHODSKÝ, Z. *Nebojte se bránit*. Praha: Armex, 2006. 336 s. ISBN 80-86795-43-8.
17. RASZKOVÁ, T., SVOBODA HOFERKOVÁ, S. *Kapitoly z penologie I*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. 125 s. ISBN 978-80-7435-264-5.
18. VANGELI, B. *Zákon o Policii České republiky: komentář*. 2. vyd. Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2014. 483 s. ISBN 978-80-7400-543-5.

Elektronické zdroje

1. VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Akademie VS ČR. *Vězeňská služba České republiky: současnost* [online]. Praha: Vězeňská služba České republiky, datum publikování neuvedeno, datum aktualizace neuvedeno [cit. 2026-02-18]. Dostupné z WWW: <https://www.vs.gov.cz/organizacni-jednotky/akademievsct/sekce/soucasnost>.
2. Vězeňská služba České republiky. Online. 2026. Dostupné z: <https://www.vs.gov.cz/clanky/detail/vezenska-sluzba-predstavuje-partnerske-sbory-zvjs>. [cit. 2026-03-25].

Legislativní dokumenty

1. ČESKO. Zákon č. 555/1992 Sb. o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky. In: *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1992, částka 113. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-555>
2. ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, § 68. In: *Zákon pro lidi.cz*. 2010–2026. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-141>

Ostatní zdroje

- METODICKÁ PŘÍRUČKA č. 1/2017 ředitele ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky k používání donucovacích prostředků a zbraně příslušníky Policie České republiky
- Studijní materiály z Akademie Vězeňské služby České republiky.
- VÁŇA, M., Střední odborné učiliště, učiliště a odborné učiliště Vězeňské služby České republiky 1983-1998, s. 122, příloha časopisu Česká vězeňství č. 3-4/1998
- Výzva k podání nabídek k veřejné zakázce malého rozsahu „GŘ OL – dodávky poutacích prostředků“ - Příloha č. 1 ZD – Technická specifikace

- Základní učební dokument, *Příprava k použití donucovacích prostředků a taktika služebních zákroků*, Praha: Vyšší policejní škola MV v Praze, s. 19. 2014

Seznam zkratek

s. – strana

VTOS – výkon trestu odnětí svobody

VSČR – Vězeňská služba České republiky

ČR – Česká republika

např. – například

tj. – to jest

Seznam tabulek a grafů

Graf 1: Jaké donucovací prostředky jste v rámci své služební činnosti použil?

Graf 2: Podmínky pro použití donucovacích prostředků u Vězeňské služby České republiky jsou pro mě dostatečně srozumitelné.

Graf 3: Právní předpisy mi poskytují dostatečnou oporu pro rozhodování v krizových situacích.

Graf 4: Setkal/a jste se během výkonu služby se situací, kdy bylo nutné zvažovat použití služební zbraně?

Graf 5: Použití služební zbraně u Vězeňské služby ČR vnímám jako krajní a výjimečné řešení.

Graf 6: Jak hodnotíte úroveň služební přípravy v oblasti použití donucovacích prostředků a služební zbraně?

Graf 7: Domníváte se, že délka služebního poměru příslušníků Vězeňské služby České republiky ovlivňuje způsob a četnost použití donucovacích prostředků při bezprostředních služebních zákrocích, zejména při překonávání aktivního či pasivního odporu nebo při odvracení útoku?

Graf 8: Vnímáte, že donucovací prostředky jsou v prostředí Vězeňské služby ČR používány častěji než u Policie ČR?

Graf 9: Právní podmínky pro použití služební zbraně jsou v zákoně o Vězeňské službě vymezeny dostatečně konkretizované.

Graf 10: Specifické prostředí výkonu vazby a trestu odnětí svobody vyžaduje odlišný přístup k použití donucovacích prostředků než u Policie ČR.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Dotazník

Přílohy

Příloha č. 1

Vážená respondentko, vážený respondente,

dovolte mi požádat Vás o vyplnění anonymního dotazníku, který je součástí empirického šetření v rámci bakalářské práce zaměřené na používání donucovacích prostředků a služební zbraně u příslušníků Vězeňské služby České republiky.

Dotazník je určen příslušníkům Vězeňské služby České republiky a jeho cílem je získat přehled o praktických zkušenostech s používáním donucovacích prostředků při výkonu služební činnosti. Při vyplňování prosím vycházejte ze své konkrétní služební činnosti.

Vyplnění dotazníku je dobrovolné a anonymní. Získaná data budou použita výhradně pro studijní účely.

Děkuji Vám za Vaši spolupráci.

Jaké donucovací prostředky jste v rámci své služební činnosti použil? Zaškrtni:

- hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany
- předváděcí řetízky
- pouta
- poutací popruhy
- pouta s poutacím opaskem
- slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek
- obušek nebo jiný úderný prostředek
- služební pes
- vodní stříkač
- zásahová výbuška
- expanzní zbraně
- úder střelnou zbraní
- hrozba střelnou zbraní
- varovný výstřel
- vytlačování štítem
- vytlačování vozidlem
- prostředek k zamezení prostorové orientace

- žádný

U následujících tvrzení vyznačte míru souhlasu:

1 – rozhodně nesouhlasím | 5 – rozhodně souhlasím

Podmínky pro použití donucovacích prostředků u Vězeňské služby ČR jsou pro mě dostatečně srozumitelné.

1 2 3 4 5

Právní předpisy mi poskytují dostatečnou oporu pro rozhodování v krizových situacích.

1 2 3 4 5

Setkal/a jste se během výkonu služby se situací, kdy bylo nutné použití služební zbraně?

- ano
- ne

Použití služební zbraně u Vězeňské služby ČR vnímám jako krajní a výjimečné řešení.

1 2 3 4 5

Jak hodnotíte úroveň služební přípravy v oblasti použití donucovacích prostředků a služební zbraně?

- velmi dobrou
- dobrou
- dostatečnou
- nedostatečnou

Domníváte se, že délka služebního poměru příslušníků Vězeňské služby České republiky ovlivňuje způsob a četnost použití donucovacích prostředků při bezprostředních služebních zákrocích, zejména při překonávání aktivního či pasivního odporu nebo při odvracení útoku?

- ano
- ne

Vnímáte, že donucovací prostředky jsou v prostředí Vězeňské služby ČR používány častěji než u Policie ČR?

- ano
- ne

Specifické prostředí výkonu vazby a trestu odnětí svobody vyžaduje odlišný přístup k použití donucovacích prostředků než u Policie ČR.

1 2 3 4 5

Otevřená otázka:

Domníváte se, že by bylo vhodné upravit nebo rozšířit výčet donucovacích prostředků používaných Vězeňskou službou České republiky? Pokud ano, uveďte prosím svůj návrh nebo stručně popište, jakou změnu byste považoval/a za přínosnou.

Děkuji za Vaši spolupráci při vyplnění dotazníku.